

שערי הלכות

[י]

זה השער לר' צדיקים יבאו בו (תהלים קי"ח, ב)
אוהב ר' שערים המצוינים בהלכה (ברכות ט, א)
אחר רבי לבית שערים (סנהדרין ל"ב, ב)

קובץ לתורה הלכה והשקפה

בו שלשה שערים נחמדים:
שער מאמר דרבנן
שער פרפראות לחכמה
שער שיח סוד

יוצא לאור בהשתתפות
ראשי הישיבה, חברי הכולל ובני הישיבה
רישיבת בית שערים

בעריכת
אהרן אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן
חבר כולל

מסלול השליח   לכבוד חנוכה   ברוקלין נ.י.

המחיר דאלאר וחצי, והמוסיף מוסיפין לו מן השמים

כל הזכויות שמורות

נסדר בבית סידור אותיות שע"י ישיבת בית שערים
ברוקלין, נ.י.

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

דברים אחרים — — — — — המערכת
תשובה הלכה למעשה אם טאוסטער צריך טבילה — — —
מין ראש הישיבה שליט"א

שער מאמר דרבנן

בסוגיא דמתוך שהותרה לצורך וכו' — — — — —
מכת"ק מרן הגה"ק בעל הבית שערים זצ"ל
שיעור בסוגיא דנאמנין על טהרות משום איבה — — — — —

מרן ראש הישיבה שליט"א
בירור בדיני איסורי הנאה — — — הרב יוסף פנחס לעוונינסאן
בענין כותותי מכתת שיעורי' — — — הרב יצחק הערשקאוויטש
בענין גר שנתגויר כקטן שנולד דמי — אהרן אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן
עוד בענין הנ"ל — — — הרב חיים אורי ליפשיץ
עוד בענין הנ"ל — — — מוהר"ר מאיר הירטענפעלד
בענין מלקות במוכר יפת תואר — — — שמואל קליין
בענין גונב דעת הכריות — — — אליעזר ליפא בערגער
בדין שוחטין לחולה בשבת ואין מאכילין אותו נכילה — — —

ישראל ארי' לייב הכהן ראלניצקי
בענין ג' מפתחות כידו של הקב"ה — — — מיכאל בערקאוויטש

שער פרפראות לחכמה

הר קשה
הערה על שערי הלכות (חוברת ט') — — — מרדכי בערקאוויטש

שער שיח סוד

דברי אנדה ספי השמועה, מתוך שיחת מרן הגאון ראש הישיבה שליט"א
והדרן לסיום משניות

נעשה ונשמע בעולם התורה

(המשך הקדמה)

וראה ג"כ בייט"ל בר"פ שופטים. וכא"ל (ויק"ר ז' ג') דאין כל הגלויות הללו
מתבטלות אלא בזכות משניות מ"ט גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, (זוה"ק ח"ג דף ע"ד.)
וזכות אורייתא יתובן לארעא קדישא ויתכנסון מן גלותא, וי"ל ג"כ עוד מקור לה
דכתיב (מיכה ז' ט"ו) כימי צאתך מאר"מ אראנו נפלאות, דגאולת מצרים כולל כל
הגאולות וכדאיתא בסה"ק וטאולת מצרים היה בזכות התורה וכדכתיב (שמות ג'
י"ב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, ופירש"י בזכות
התורה. אי"כ גם הגאולה המקווה יהיה בזכות התורה. וכן יעזור השי"ת שנופה ללמוד
וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי ת"ת באהבה ולהגאל גאו"ע בב"א.

כ"ב לחדש מרחשון, יומא דהילולא של הגה"ק אדמו"ר רשכבה"ג מוהרי"ד במעלאו זי"ע
ועכי"א, שנת שלח טא ביד תשל"ח לפ"ק

כ"ד העורך אהרן אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן

יתברך היוצר וישתבח הכורא שהחינו וקיימנו הגיענו לזמן הזה שזכינו
להו"ל החוברת העשירית של **שערי הלכות אשר ע"ז** טבל לומר (ויקרא כ"ו ל"ב)
העשירי יהיה קדש לה', וגם הדגימטריא של **„עשירי קדש להו"ה"** הוא כהגימטריא
של **„שערי הלכות"** עם האותיות, וסימנא מילתא הוא (הוריות י"ב ע"א). ובו ד' שערים,
שער א' **שער ההלכה**, תשובה הלכה למעשה ממרן הגאון ראש הישיבה שליט"א.
שער ב' **שער מאמר דרבנן**, ובו מכת"ק ממרן הגאון בעל בית שערים זי"ע, אשר
מוסדנו נושא את שמו הטוב, ולהבחל"ח מראשי הישיבה, ומחברי הכולל, ומתלמידי
הישיבה, ומהם שנאמרו בביהמ"ד כנהוג אצלנו שבכל שבוע דורש חבר הכולל בשיעור
הישיבה (ב"ב כ"א), דקטאת סופרים תרבה חכמה. שער ג' **שער פרפראות לחכמה**,
שהוא קושיות ותמיהות שצריכים ישוב, ושע"ז יתעוררו התלמידים ויתנו מעינם
וחילים לאורייתא, ובב"ב י' ע"א הר קשה ברזל מחתכו, וכבר טרחו לפרש גמרא זו, וי"ל
הכוונה שאיתה בסה"ק שהקושיות בא מפאת הקליפות וע"י שמתרצים הקושיות נשברו
הקליפות, ולכן לעת"ל שיבוער רוח הטומאה מן הארץ וכל הרשעה כולה כעשן תכלה,
ולא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו' (ישעי' י"א ט') יהיה תיק"ו, תשבי יתריך
קושיות ואיבעיות. ובסוכה ג"ב ע"א שהיציצה"ד נדמה להם כהר ע"ש. ובזו"ל הר שהוא
כינוי להיציצה"ד שמחטיא לאדם ועי"ז נתוסף הכח בהקליפות רח"ל ועי"ז קשה בא
הקושיות — אך ברז"ל שרומז לישראל [כי דורשי רשומות אמרו ברז"ל ב"ת בלהה
רחל ולפה לאה, ומובא בדבש לפי מערכת ב' אות י"ג, והיינו שמהם יצאה הכל ישראל,
ואין אשה אלא לבנים (תענית ל"א ע"א)] ע"י שמייגעים עצמם בתורה ומתרצים הקושיות
מחתכו, משברים הקליפות ולא כן הגוים שהתורה לא ניתנה להם דתורה צוה לנו משה,
ולכן גוי העוסק בתורה ח"מ (סנהדרין נ"ט ע"א). שער ד' **שער שיח סוד**, והוא חלק
מדברי האגדה ממרן הגאון ראש הישיבה שליט"א מה שדורש מידי שבוע בשבוע
בביהמ"ד דברי חיזוק התעוררות.

יתברך אלהינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת ושם
חלקנו מיושבי ביהמ"ד ולא מיושבי קרנות, ואנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים
שכר וכבר כלו כל הקיצין ופנינו לימין ואין עוד ולשמאל ואין סומך ואין לנו להשען
אלא על אבינו שבשמים, ושוא תשועת אדם, ורק לה' הישועה, ואז יהיה על עמך ברכתך
סלה, הברכה הוא התורה שה' עוז לעמו יתן ודרז"ל אין עוז אלא תורה (שהש"ר ב' י').
ועי"ז ה' יברך את עמו בשלום. ובברכות ח' ע"א אר"ח מ"ד אוהב ה' שערי ציון מכל
משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבכ"ג ובמ"ד וכו' אמר משמי'
דעולא מיום שחרב ביהמ"ק אין זו להקב"ה בעולמו אלא ד"א שד הלכה בלבד. ובמכות
י' ע"א אריב"ל מ"ד עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, מי גרם לרגלינו שיעמדו
במלחמה, שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה. ושם להלן א"ל הקב"ה לדוד כי טוב
יום בחצריך מאלף, טוב לי יום א' שאתה עוסק בתורה לפני מאלף עולות שעתיך שלמה
בגן להקריב לפני על גבי המזבח. ובאבות פ"א מ"ב על ג' דברים העולם עומד, וחושב
לראשונה על התורה, ובלי תורה הכל כמא. וכא"ל במקומות רבים לאין מספר, ולא עת
ואסוף המקנה פה, ואכמ"ל.

ויעזור השי"ת שיקיים בנו על עמך ברכתך וכו"ל שהוא התורה שיהיה סל"ה
שהיום הוא רק צ"א בגימטריא הוי"ה אדנ"י, ולעתיד יהיה בגימטריא צ"ה כמנין סל"ה
(המשך הקדמה בעמוד הקודם)

תשובה הלכה למעשה אם מאוסטער צריך טבילה

ממרן הגאון כש"ת ר' מנשה קליין שליט"א
ראש הישיבה

[כמו בקונטרסים הקודמים, אנו מציגים בראש החוברת תשובה
הלכה למעשה — המ ע ר כ ת]

מ"ג למ"טמנים ה'תשל"ז בנ"י יצו"א
מע"כ ידידי ור"ח וכו' הרה"ג בנש"ק
כש"ת מוה"ד... שליט"א
אחדשכ"ת בידידות, בדבר שאלתך
בכלי הנקרא טאוטטער בלע"ז הצעשה
לעשות פת מאוסה (פענעציל) אי חייב
בטבילה לפי ששמעת שיש פוסטריץ בדבר
ודנית לדעת זוו"ד העניה.
תגן התם (ע"ז פ"ה ע"ב) הלוקח כלי
תשמיש מן העכו"ם את שדרכו להטביל
יטביל להגעיל יגעיל וכו' ובגמ' תנא וכולן
צריכין טבילה בארבעים סאה מנה"מ אמר
רבא דאמר קרא כל דבר אשר יבא
תעבירו באש וטהר וסיף לך וכתוב טהרה
אחרת וכו' אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבה אפילו כלים חדשים במשמע וכו'
מתקיף לה רב ששת אי הכי אפילו זוזא
דסרבלא נמי א"ל כלי סעודה אמורין בפ'
ע"כ. ופירש"י זוזא דסרבלא מספרים
שגוזזין בהם בגדי צמר הואיל וגזירת הכ'
הוא ולא משום פילוט איסור דאז חדשים
ולא בלעי מידי מצרכת לה טבילה, כלי
סעודה אמורים בפרשה דהכתיב כל דבר
אשר יבא באש ואין דרך להשתמש ע"י
האור אלא כלים של צרכי סעודה ובהנהו
כתיב וטהר טבילה אבל זוזא דסרבלא לא
עכ"ל.

ההגראה ביאור הדברים דס"ד דמקשה
דטעם לטבילת כלים הנקחים מעכו"ם הוא
משום דהני כלים בלעז איסור אצל הנכרי
ועכשיו שקבאם ישראל צריכים טבילה
משום פילוט איסור וזהו קס"ד דדוקא

בישנים צריכים טבילה אבל חדשים לא
צריכים טבילה וגם שאר כלים אין צריכים
טבילה אבל כיון דאמר ר"נ אמר רבה בר
אבה דאפילו כלים חדשים במשמע אי"כ
ע"כ לאו מטעם פילוט איסור הוא וכיון
שהוא גזו"כ אי"כ מ"ש כלי סעודה מוזא
דסרבלא וע"ז משני כלי סעודה אמורים
בפרשה פירוש דכתיב כל דבר אשר יבא
באש ואין דרך להשתמש ע"י האור אלא
כלים של צרכי סעודה ובהנהו כתיב וטהר
טבילה אבל זוזא דסרבלא לא זהו פירש"י
למעין שם. ואכתי תקשה דאזו כלי סעודה
אמורים בפרשה ומאי ראייה דכל דבר אשר
יבא באש הם צרכי סעודה וצ"ל דאשר יבא
פירושו שדרכו בכך בכל שעה ואין דרך
להעביר שאר כלים שאין כלי סעודה
להעבירם בכל שעה באש רק צרכי סעודה
כיון שדרך אדם לאכול בכל שעה. שמעין
מינה מיתה ג"כ דכל הכלים שדרך להשתמש
בהן ע"י אור לצרכי סעודה כל הני צריכי
טבילה דבהנהו כתיב וטהר.

ועוד נראה מדברי רש"י ז"ל יסוד
לטבילת כלים הגם דהחדשים ליכא משום
פליטת איסור דהרי חדשים הם מ"מ מינה
ילפינן דין טבילה כלומר דכלים שהיו
חייבים להגעל מפליטת איסור אם היו
נלקחים ישנים כלים סאלו חדשים נמי
חייבים בטבילה הגם דהשתא אכתי חדשים
הם אבל חיוב הטבילה הוא בכלים סאלו
דוקא אפילו חדשים, וראיה גמורה לזה
מצינו לרבינו הגדול הריטב"א ז"ל ע"ז
הג"ל ח"ל, טעם דכלי עכו"ם צריכין טבילה

משום דסופן להשתמש באיסור ויצאו
לקדושה הצריכין הכתוב טבילה אף בחדשים
משא"כ בוזא דסרבלא עכ"ל. הנה כתב
מבאר הטעם דכלי עכו"ם צריכין טבילה
אפילו חדשים משום דסופן להשתמש
באיסור ויצאו לקדושה א"כ כל כלי שסופה
היה להשתמש באיסור אצל עכו"ם צריך
טבילה אם לקוחה ישראל הימנו אפילו חדשה
שעדיין לא השתמש בה באיסור מאחר
שאלו היה העכו"ם משתמש בה לאכילתו
ואח"כ קטאה הישראל ע"כ היה צריך
להגעיל מטעם פליטת איסור והיה צריך
להטביל הכ"נ אסרה תורה על החדשים,
בקיזור כל כלי סעודה שאלו היו אצל
עכו"ם ישנים והי' קונה אותם הישראל היו
צריכין לבון או הגעלה, כלים סאלו הצריכה
תורה טבילה אפילו קנה מהם חדשים, וכל
כלים שאינם כלי סעודה ואם קנה מהם
ישראל אין צריכין הגעלה או לבון הכ"נ
א"צ טבילה היינו זוזא דסרבלא. ובה
מובן נמי לשון רש"י דהס"ד היה משום
פילוט איסור ושני ליה כלי סעודה אמורין
בפרשה ואפילו חדשים אבל דוקא חדשים
סאלו שאלו היו ישנים היה בהם איסור
להשתמש בהם בלי לסון או הגעלה.

וכעין זה ראייתי באו"ה שער נ"ה
סי' פ"ג ח"ל, ואמר רבא כלי סעודה
אמורין בפרשה את שדרכו לבלוע מגעולי
בנענים וכל הנוגע במאכל עצמו נקרא כלי
סעודה אפילו אין תשמישו אלא בצונן כגון
כלי משתאות וסכינים שחזותכין בהם צונן
וכו' ע"ש נראה מבאר דמפרש כלי סעודה
באמורין בפרשה הם מה שדרכו לבלוע
מגעולי עכו"ם, ועוד תנאי שני שנוגע
במאכל עצמו וכל שיש לו הני תרי תנאי
שדרכו לבלוע מגעולי עכו"ם ונוגע במאכל
עצמו חייב בטבילה. ולפי"ז פשוט דנרון
דיחך האי טאוטטער שאנו דנין עליו כיון
שהוא כלי מתכת ודרכו לבלוע מגעולי
עכו"ם שהרי אם היה העכו"ם אוספה בו בת
בזלב היה נאסר אצלו וגם הכלי נוגע

במאכל עצמו ואם היה קונה ישראל
טאוטטער ישן מעכו"ם צריך לבון או
הגעלה ממילא חדש נמי צריך טבילה וזה
הוא בכלל כלי סעודה.

שוב העיר ה' עיני ומצאתי למרן
הח"ס ז"ל יו"ד סימן ק"כ במחלוקת המחמד
הרמ"א בסכין של שחיטה אי צריך טבילה
ומרן הח"ס באות ה' כתב ח"ל, צ"ע אטו
כלי סעודה כתובים בפרשה והלא לא כתיב
אלא תעבירו באש וטהר ומיני' ילפינן
חז"ל דכלי דאינו בא לכלל הגעלה ולבון
אינו בא לכלל טבילה כמ"ש רש"י ורשב"א
הביאו הפר"ח רס"י זה היינו כלי סעודה
דאחז"ל, אבל מה לי אם הוא תשמיש או
תשמיש דתשמיש וכו' אבל סכין של
שחיטה קשיא הלא הקונה סכין מן הנכרי
ורוצה לשחוט בו צריך הגעלה א"כ הרי הוא
בכלל כלי הגעלה ומהיכי תיתי לא יצטרך
טבילה מה"ת. עוד כתב שם באות ו' אחר
שהביא שו"ת שב יעקב בקדרות של בחוטת
שקבועין בתנור אי בעי טבילה חלק עליו
מרן הח"ס ז"ל וכתב שנית ח"ל, ולפענ"ד
לא נ"ל דמ"ש שמשתמש להדיח כלים אי
ללישה אתמהא וכי כלי סעודה כתובים
בפרשה לא החכר מהו שום רמז רק כל
הכלים שמשתמשין באותו אופן שהיו
צריכין ליבון אי היו נקחין מן הנכרי
כשהם ישנים אותן צריכין טבילה אפילו
חדשים והנך קדרות נמי פשוט מאוד
שהלוקח מן הגוי ישנים צריך להגעילן
מפני שחוקתו משתמש הגוי בהם בכלי
איסור מלוכלך ושואב בהם מים ברתיוחתן
על האש הכ"נ צריך טבילה עכ"ל.

הנה ביאר לן להדיא מרן החת"ס
דהיסוד לטבילת כלים ומה כוונת חז"ל
בכלי סעודה האמורין בפרשה הוא דכל כלי
מתכת שאלו היה לוקחה מן הגוי ישנה הי'
רוצה בתשמישה לצורך ישראל כדרכה הי'
צריכין הגעלה או ליבון כל הני כלי מקרי
כלי סעודה שהצריכה התורה טבילה ולפי"ז
פשוט מאד דהטאוטטער נמי כן הוא שאם
לוקחה ישראל ישן מן העכו"ם שצריך

ליבון שהרי הגוי השתמש בו לאפות בו איסורים פעמים פת עם שומן חזיר או סענדוויטש בלע"ז עם בשר בחלב שהפת ממורה עם חמאה ושומן חזיר או כיוצא בו וכיון שכן הלוקח טאוסטער חדש נמי צריך טבילה ככל כלי סעודה וה פשוט מאד לפענ"ד היסור שיסד מרן הח"ס דכלי סעודה מקרי הגי שאם לקחן ישן היו צריכין הגעלה או ליבון נראה דמקורו הוא מדברי האו"ה והריטב"א הנ"ל הגם שלא זכר כלל מהמקור, אבל כנראה שהי' פשיטא ליה כן עד שלא היה צריך לציין מקום המקור.

האמנם מעכ"ת הבאת שמצאת בקובץ עם התורה (תשל"ז) תשובה מהגאון המובהק מופת הדור מהר"ם פיינשטיין שליט"א שכתב רטאוסטער אין צריך טבילה ונתן טעם לדבריו דכלי סעודה אמורין בפרשה ואיזה הם כלי סעודה האמורין נתן לזה ב' יסודות א) דכלי סעודה נחשבו דברים שהיא צורך לסעודה מצד הבישול אף שאין מביאין אותן להשלחן ומקום הסעודה,

ב) דברים שהם מביאין בהם את מיני המאכל ומשקיין להשלחן ומקום הסעודה אבל הטאוסטער שמייבשין שם פת אפוי בטוב וראוי לאכילת כל אדם אין להחשיבו צורך הסעודה בשביל מה שיש שרוצים לייבש הפת שנעים להו קצת יותר מאחר שלא חסר כלום להפת גם בלא זה, והביא ראיה לדבריו מהא דנקט בברייתא דברים שנשתמש בהם ע"י חמין כגון היורות הקומקומסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילין חמין טהורין שלכאורה למה נפטרנו מחמי חמין דהרי הן בכלל יורות וקומקומסין שלכן משמע שהיא לרבות שאע"פ שהם נעשו רק להחם מים שראוי בין לשתות ובין ללש גם במים צוננים שהיה מקום לומר שלא יצטרכו טבילה קמ"ל דגם הם צריכין טבילה משום שצורך גדול הוא לכל האנשים מים חמין יותר ממים צוננים וא"כ אין לנו אלא מחמי חמין שהיא צורך גדול לכו"ע אבל יבוש הפת ע"י טאוסטער שאף

להרגילין בזה אינו דבר נחוץ ורובא דעלמא ורוב אכילות אף להרגילין בזה הוא פת תאפוי כמו שהוא אין להחשיבו כלי דצורך סעודה עכ"ל.

ואמת אנדי כי מאד הקשת לשאל מאחר דכן פסק ידי"נ הגאון המובהק מהר"ם שליט"א אין אני כדאי לחלוק עליו ובפרט כי הוא מירידי הנאמנים ואני קשור באהבתו נמצא שאני משוחד מחמת אהבה וכמו דקי"ל באותב שלא יהיה דין ומ"מ היות כי לפענ"ד נראה ברור דצריך טבילה ואפילו בברכה וכן ראיתי באיזה אחרונים זה לא מכבר שפסקו בפשיטות שצריכין טבילה גם ריהטא דשמעתתא לכאורה כותיננו וכמו שהבאתי ראיות בס"ד ולכן אפלפל קצת הבודד יבחר.

והנה לפי הנחת הגאון שליט"א מי שיש לו בריוילעד בלע"ז לטגן בשר מבושל שכבר ראוי לאכול כן לרוב עולם אלא שכמה בני אדם רוצים לאכול צלי הכ"נ דאין צריך טבילה שהרי אפשר כבר לאכל הבשר מבושל וגם רוב העולם אוכלים כן מבושל וכן קדרה שהוא רק לבשל פירות נמי כיון שהפירות ראויין כך לאכול לא צריך טבילה וכן כל מאכלים שראויין כבר לאכול כן ורק יוסיפו להטיבם ע"י בישול או טיגון לא יצטרכו הכלים טבילה, וכן מי שיש לו קדרה רק לחמם בה מאכלות שכבר נתבשלו ואפשר לאכלם כן צונן בטוב, כלים אלו לא יצטרכו טבילה כיון שהחימום אינו עושה כלום בעצם הבישול, ועוד צריך שיעור א"כ במצטמק ויפה לו נמי אם יצטרך הכלי טבילה אם נתבשל בכלי אחר וצ"ע.

אמנם בד מן רין בעיקר יסודו של ידי"נ הג' שליט"א הרי האו"ה והריטב"א ומרן הח"ס יסודו יסודות אחרים ולפי יסודותם דהעיקר תלוי דאם הי' תשמיש כדאי אצל העו"כ אשר אם יקנה אותה הכלי יצטרך הישראל להגעיל או ללבן א"כ בדין נמי הדין הבא, הג' שליט"א לא הביא כלל הני פוסקים ולא הרגיש שלכאורה הם

היפוך סברתו הגדולה ויסודותיו שיסד בדין טבילה כלי סעודה. גם בעיקר חילוקו שמחלק בין מחמי חמין שהוא צורך גדול לכו"ע ובין הטאוסטער שאף להרגילין בזה אינו דבר נחוץ ורובא דעלמא ורוב אכילות אף להרגילין בזה הוא פת תאפוי כמו שהוא, לפענ"ד אסקופה הנדרסת זלמיד הרצה להתלמד גם זה צ"ע דדאי צרכי סעודה מקרי אפילו מה שאינו נחוץ לסעודה ולא כו"ע אכלי לה ואם שאמרו במדרש במי שקנה עבד שיעשה לו אלף מיני מאכלים ולא עשה רק שמונה מאות או ד' מאות ולא כו"ע אכלי לה להני מאכלים ואינו נחוץ אטו המכשל אותן לאו כלי סעודה נינהו ואם לא יאכל מאכל רק פעם אחת בשנה או פעמים אפ"ה סעודה הוא אפילו לא יהיה נחוץ כלל. אלא שגם זה אמת שבה"ז כמעט אין בית אשר אין שם טאוסטער ורגילין לעשות טאוסט הרבה הרבה לילדים ולגדולים ובפרט בימות החורף וגם לפעמים עושין סענדוויטש קטן בלע"ז על הטאוסטער והוא כלי סעודה רגיל מאד בזמן הזה ורבה אנשים הצריכים לאכול דוקא פת צנימות מפני מחלת הקיבה הבני מעים וכיוצא בו שבאמת תאפויה השניה עושה פעולה בפת נמש שאף שאפשר לאכלו כך מ"מ עושה פעולה הפת משתנה למעלותא ע"י תאפויה השניה או שהפת קשה מאד וע"י הטאוסטער נתרך אשר לפענ"ד מטעם זה נמי הוי כלי סעודה.

ומה שדייק הגאון שליט"א מברייתא שכתבו היורות ותקומקומסין ומחמי חמין לולי דבריו הקדושים לפענ"ד היה אפשר לומר דקמ"ל הדגם דהני קדרות לא נשתמשו אלא לחמם חמין כלומר מים חמים א"כ אפשר דאין צריכין הגעלה כלל דלעולם אולינן בתר רוב תשמישתן וכמ"ש בסמוך דדבר שנשתמש בהן ע"י צונן מדיחן ומטבילין והן טהורים ואפשר דהני נמי כיון דתשמישתן הוא רק לחמם מים חמים די בלי הגעלה וקמ"ל רמחמי חמין מעצילן דטוף סוף אפשר להשתמש בהם

איסור וכדעת הח"ס ז"ל דעכ"פ חזקתו שהגוי משתמש בהם בכלי איסור מלוכלך וכיוצא בזה וא"כ אדרבה יהיה מדברי הגמרא ראייה ברורה לדעת הח"ס ז"ל.

איברא דהשאלות בפרשת מטות שאילתא קל"ז כתב חו"ל, יורות וקומקומין ומחמי חמין דתשמישן ברותחין הוא צריך לפלוטינהו ברותחין ואע"ג דקומקומא לא דרכיה לבשול ביה זמנין דלא משתכח ליה מנא ומקרי ומבשל ביה ע"כ וכתב בהעמק שאלה דמש"כ קומקומין לאו דרכיה לבשולי ביה פי' אלא מטילין לתוכו רותחין וכ"כ הגר"א בספר אליהו רבא כלים פ"ד מי"ז והיינו דתני תרתי קומקום ומחמי חמין ומה דתנן רפי"ד רכלים קומקום כדי ליחם בו פידרשו דשיעור שיקרא שבר כלי בעינן שלא יתא ראוי אפילו ליחם בו כמו שיעור של מיחם שהוא כרי לקבל סלעים אע"ג דודאי אינו עשוי לכך הכ"נ משמע שלחי מנחות (ק"ט ע"ב) אני מטיל עליו קומקום של רותחין היינו משום שדרך ליתן לתוכו רותחין וניטל ביד משא"כ יורה ומחמי חמין שעומד ע"ג האור ע"ש מה שהאריך לפי דרכו בקודש. ולדין מיהו שמעינן דמה שאמרו בגמ' קומקומסין ומחמי חמין דתרי מיני כלי הם הקומקום שמטילין בו רותחין ומחמי חמין שמחממין בו חמין וא"כ שפיר קמ"ל תרווייהו דצריכין טבילה ואזל לן דיוק הנ"ל.

עוד י"ל לפמ"ש האו"ה שער נ"ח סימן פ"ו הנ"ל חו"ל, ומיהו היורה שמחמם בה מים לעיסה ודאי צריך טבילה דנוגע במאכל עצמו הן עכ"ל. וא"כ י"ל דהא קמ"ל במחמי חמין דלא תימא שאין צריך טבילה שאינו נוגע במאכל קמ"ל דצריך טבילה ודו"ק. גם מה שהביא מחי' הגרע"א סימן ק"כ שמביא מכה"ג מהחכם מהר"י מילידא מחביות שמכניסין בהן יין לקיום א"צ טבילה הנה באמת כי משם יש להביא ראיה להיפוך שהרי הביא שם דהאו"ה הצריך טבילה דרכי קיי"ל ומה שסיים וכיון שחזינן שלא לו הכלים שאין משתמשין בהן

בסעודה ממש אין צורך לטבילה אלא כשעושים אפיה ובישול וכדומה מעניני תיקון האוכל אין שום טעם להחשיב מעלה יבוש הפת ע"י הטאוסטער לתיקון וא"צ טבילה, אמנם לפמ"ש כיון דאלו היה כלי אסור היה אסור לאפות בו הפת ממילא שפיר צריך טבילה וכ"ל ואפילו להחכם מדר"י מלידא דכלי שמכניסין בו לקיום א"צ טבילה אבל טאוסטער שהוא כלי שמשמשין בו אך ורק לצורך הסעודה ובשעתה לפענ"ד אפילו לדעתו בעי טבילה, עכ"פ בהא נחתינן ובהא סלקינן דטאוסטער חייב בטבילה מאחר שמפורש כן בח"ס ובאר"ה ודריטביא משמע כן הכי נקטינן כנלפענ"ד.

הנה חכ"א . . . לפטור מטבילה מטעם שהטאוסטער מחובר הוא בקרקע ע"י חוט החשמלי וכיון שמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה, ובאמת כי שגגה היא חדא דמה שמחברו ע"י חוט להחשמל פשוט ולא נקרא בשביל זה מחובר לקרקע ועוד הוא טבילה של כלים אינה משום קבלת טומאה אלא הוא משום גירות דירצאת מטומאת עכו"ם לקדושת ישראל יעיק מרן חת"ס סימן ק"כ הג"ל שכתב להדיא כן אמש"כ בתשו' שב יעקב דקדירות של נחושת שקובעין בתנורים שקורין העלהאפי"ן לא בעי טבילה מתרי טעמי חדא כיון שעשו מתחילה לחברו בקרקע לא עדיף מטומאה דאתי מיניה דכל העשוי לחברו לקרקע אינו מקבל טומאה וע"ז תמה החת"ס ז"ל ואני תמה היכן ראה דהך טבילה אתי מטומאה וכו' ובטומאה דגלי רחמנא גלי הובא הך טבילה גזה"כ הוא ומלתא אחרייתא הוא מנ"ל להקל בעשוי לחברו לקרקע וכו' ע"ש. הנה מברור דאפילו העשוי לחברו קבוע בקרקע באמת נמי פליג הח"ס ז"ל דאינו פטור מטעם זה מטבילה וכ"ש בחוט החשמל שכו"ע מודי בה דלא מקרי מחובר לקרקע כן נלפענ"ד.

ולא אחזק מעטי מה שנלפענ"ד להעיר בעיקר דברי מרן וז"ל שכי

בשחיטת חולין ומותר לשחוט בקרומית של קנה אפילו אינו מתוקן ומשופע כמו כלי עכ"ל. ביאור מונתו ז"ל שרצה לפרש ליישב דברי המרדכי ז"ל דסכין של שחיטה לאו כלי סעודה הוא משום דאפילו צונן אסור לחתוך בו אם לא בהדחה והיה קשה ליה להיש"ש דמאי הועיל בתירוצו זה דהא אכתי קשה סוף סוף שם כלי על הסכין דהרי שוחט בו וע"ז תירץ דכיון דלכו"ע לא בעינן כלי לשחיטה לחלוין ומותר לשחוט בקרומית של קנה ולכן מטעם זה לא דין כלי עליו וכיון דלסעודה אסור להשתמש בו אפילו צונן שפיר פטור מטבילה וצ"ע.

עוד רגע אדבר מה שנחלקו מרן הח"ס ובעל שבי יעקב הביאו שם באות ו' ד"ה וכן הכיסוי שהעלה השב יעקב דקדירות של נחושת שקובעין בתנורים לאו בעי טבילה מתרי טעמי חדא כיון שנעשה מתחלה לחברו בקרקע לא עדיף מטומאה דאתי מיני' ועוד דאל"י בתר רוב תשמישו הוא לקח ממנו מים חמין ללישה או להריח כלים ואין זה דרך סעודה ממש ומעט ששותין המים עצמן ע"ש ומרן הח"ס ז"ל דחה דבריו דמ"ש שמשתמש להריח כלים או ללישה אתמאה וכי כלי סעודה כתובים בפרשה לא הוזכר מזה שום רמז רק כל הכלים שתשמישן באותו אופן וכו' הנך קדרות נמי פשוט מאוד שהלוקחן מן הגוי ישנים צריך להגעילן מפני שחוקהו משתמש הגוי בהם בכלי איסור מלוכלך ושוואב בהם מים ברתיהתן על האש וטעם דלא עדיף מטומאה דאתי מיניה נמי דחה מרן הח"ס ז"ל ע"ש.

ואני אסקופה הברסת תחת כפות

דגלי הצדיקים מצאתי ראייה לרבינו הח"ס ז"ל מאר"ה שער נ"ח סימן פ"ו וז"ל, ומיהו היורה שמחמם בה מים לעיסה ודאי צריך טבילה דנוגע במאכל עצמו הן עכ"ל. הנה כתב מפורש דיוורה דמחמם בה מים ללש בה את העיסה צריך טבילה והטעם דנוגע במאכל עצמו וראיה ברורה למרן הח"ס ודלא כהשב יעקב והוסיף שם האר"ה דמשפך של ברזל ודאי צריך טבילה אע"פ שאין שותין ממנו ואינו אלא להכשר האוכל ואפילו הגדולים הרבה מאחר שנוגע במאכל עצמו מידי דהוי איוורה ואין חילוק בין חם לצונן דהא לאו בפליטת איסור תליא מילתא ע"כ ע"ש, הנה מברור שם להדיא דיוורה שמחמם בה מים לעיסה צריך טבילה כיון דהמים נוגע במאכל עצמו וגם מברור הטעם של טבילה דכל שנוגע במאכל עצמו חייב בטבילה וכדעת מרן הח"ס ז"ל ומ"מ ראייה נמי לדברינו בס"ד לעיל. עכ"פ כיון דטבילת כלים לרוב הפוסקים הוא דאורי' לפענ"ד אין להקל כלל בטבילת טאוסטער וכמ"ש כנלפענ"ד וכן בשאר כלים כאלו. ואכתי פש לן לבאר בכלי שנעשים לסעודה אבל רק להשתמש בצונן וביבש וכגון להניח פת על השלחן או קענדי דיש יכיוצא בו למה חייב בטבילה לפי היסוד שאינו חייב בטבילה רק מה שהיה משתמש בו העכו"ם צריך הגעלה הרי הנה לא שייך להגעיל, אמנם שברש הוא דהני נמי עם היה נותן עליהם פת חם טריפה היה צריך הגעלה וכן כל הני ותפיר צריכים טבילה וק"ל.

אלו דברי ידידו דתשה"ט ושכ"ת בלב ונפש

מנשה הקמן

שער מאמר דרבנן

בסוגיא דמתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך

[המשך מחוברת ט']

מח' פוגיות כתי"ק של איש האלקים הגאון החסיד רשכבה"ג
מורן רבי עמרם בלום זצ"ל בעל שו"ת בית שערים ערך שו"ע

ויותר נ"ל דאין כונת כ"מ דבעי דוקא הנאת הגוף ולא הנאת מצוה דאין קיום מצוה הנאת הגוף כמ"ש רש"י בסוכה ל"א רק הנאת הנפש אלא ס"ל דגם הנאת מצוה שהיא הנאת נפש נמי מקרי צורך קצת אלא דזה מהני רק במצוה חיובית דמונח אקרפתא דגברא לחזור אחריו ומצוה דדמי' על גופו או הוי דבר השווה לכל נפש שכל ישראל מצווין בה אבל מצות בייעור חמץ הלא אין כאן מצוה על גופו שיהיה לו חמץ ויבערנו רק במקרה שחורץ לגופו שיש לו חמץ או צריך לבערו או לא שרי משום מתוך שאינו צורך היום כלל לפי שאין מצוה עליו שיהיה לו חמץ לבערו וה שכתב "ועוד דהא אמרינן בפ"ק דכתובות דלא אמרינן מתוך אלא בהנאה השווה לכל נפש פי' לכל גוף אדם ואין פי' לכל גוף דבעי דוקא הנאת גוף ולא הנאת נפש אלא פירוש לכל גוף אדם היינו האדם גופא בלי מקרה שחורץ ממנו החכא ליכא והנאה לשום גוף שאין גוף האדם ולא נפשו צריך לביעור חמץ רק מקרה שחורץ לגופו וזה ל"א מתוך אבל בלולב וס"ת שהנאת מצוה על כל ישראל שפיר מקרי צורך מצוה צורך היום והנאה השווה לכל נפש. וכן משמע מלשון ש"מ שהבאתי לעיל שכתב על הוצאה ושלא לצורך אכילה בעי' שיהא לצורך הנאת הגוף למצוה גמורה כגון או"נ למול או ליטול לולב וכו' אלמא דלצורך מצוה גמורה קרי ליה צורך הנאת

הגוף ופירוש מצוה גמורה דדמיא עליה ומחויב לחזר אחריו לעשותה והוא חובת הגוף וגברא אבל במצוה שאינה גמורה כמו בייעור חמץ דלא רמי' עלי' שיהא לו חמץ לבערו אלא אם יש לו במקרה צריך לבערו לא מקרי לצורך הנאת הגוף ולא שרי משום מתוך.

וקטן לימול אף שהוא גי"כ במקרה שיש לו בן ואם אין לו אין עליו מצוה כבד כתב ש"מ שם דר"פ ס"ל דלא אמרינן מתוך אלא בצורך מצוה באר"צ לאפוקי בעילת בתולה שאינו מצוה וכו' ולחכי פריך לר' פפא דשרי בעילה משום מתוך מוגמר נמי לשתרי ושני ליה דאינו שווה לכל נפש אבל בעילה שווה לכל נפש הוא שמצוה אצל הכל אע"פ שאינה תדירה וכוונתו דבאמת הוא חובת הגוף לחזר לבעול בעילת מצוה אלא שאינו מצוי ה"ג מילה היא חובת הגוף לחזור שיהי' לו בנים למול אלא שאינו מצוי ותדיר שפיר אמרינן ביה מתוך וכי"ש למאי דמסיק אא דבר הצריך לכל נפש קאמינא ודאי כן הוא דבמצוה דדמי' עלי' צריך למל נפש אבל מאי דלא רמי' עליו רק במקרה א"כ אי"צ למלאכה זו כיום טוב אם אין כאן המקרה שיש לו חמץ או"ש.

וכ"ז לפי דאמת דביעור חמץ הוא מערב יו"ט אבל אי הוי אמרינן דביום הראשון הוא ביו"ט דוקא תקשי קושית ר"י שם הא כתיב אך חלק וא"כ איך יהיה לו

שיעור בסוגיא דנאמנין על טהרות משום איבה

ממרן הגאון כש"ת ר' מנשה קליין שליט"א
ראש הישיבה

גרסינן בגמרא חגיגה כ"ב ע"א ומאן תנא דדיש לאיבה רבי יוסי הוא דתניא אר"י מפני מה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יתא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אמר ר"פ כמאן מקבלינן האידינא סהדותא מע"ה כמאן כר' יוסי ופירש"י כר' דאלו לרבנן לא מקבלינן כדאמר בפסחים בפ' אלו עוברין (מ"ט ע"ב) כוונתו דגרסינן שם ת"ר ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להן עדות ואין מקבלין ממנו עדות וכו' וכדי שלא תקשה סתירת הדברים ולכן פי' דהנא רבנן דר"י דלא ס"ל טעם דאיבה.

הרי"ף סו"פ אלו עוברין כתב ואי קשיא לך הא דאמרינן התם (חגיגה כ"ב) כמאן מקבלינן סהדותא האידינא מע"ה כמאן כר"י האי עם הארץ התם לאו כע"ה דהכא הוא דאלו התם ליתיה במקרא ובמשנה אבל בדרך ארץ ובמצות איתיה כגון דלא חשוד אשבוותא ואגולנותא ולא חדא אנפא מאנפי פסלנותא אבל ע"ה דהכא דחשיד אבל הני אין מקבלין ממנו ע"ש נמצא לדעתו כ"ע ס"ל טעמא דר"י משום איבה אלא דלא בבל ע"ה התירו משום איבה הר"ן ז"ל הסכים לדעת רש"י.

והרא"ש ז"ל כתב על הרי"ף ולא ידענא מה היה קשה ליה להרי"ף מהנא דחגיגה דקאמר כמאן מקבלינן סהדותא מע"ה דאדרבה מהתם מוכח שפסול לעדות כדאמר הכא דאין מקבלין ממנו עדות אלא שצריכין אנו להכשירן ולקבל מהן עדות שאם היינו מרחקים אותן ביותר היו עושין

דת לעצמן וממנין להם דינים מתוכם כדאמר ר"פ התם וכו' כמאן כר' יוסי משמע שאעפ"י שמן הדין לא היה לנו לקבל עדות מע"ה צריכין למיחש למאי דחיש ר' יוסי ואי מיירי התם בע"ה שאין בו שום פסול כמו שכתב הרי"ף למה יתא פסול לעדות ע"ש. נראה דהרא"ש ז"ל נמי מודה בעצם הפירוש דסוגיא דחגיגה לא פליגא אסוגיא דפסחים ותרווייהו או כ"ע או ר"י הוא אלא פליגי בפ"י דלהרי"ף בתרי מיני ע"ה מיירי ודוקא ע"ה מוחזק בכשרות ולית ביה שום פסול הוא דמקבלין ממנו עדות ובפסחים מיירי בע"ה שיש בו פסול ולהרא"ש בע"ה אחד מיירי וכאן קודם תקנה (ר' יוסי) דחיישינן משום איבה וכאן לאחר שתקנו לחוש משום איבה.

ומיהו חילוק גדול יש בין הרי"ף להרא"ש דלהרא"ש אפילו עם הארץ שאינו מוחזק בכשרות וידענו בו פסלות אפילו הכא מקבלין עדותו ולהרי"ף כל שאינו מוחזק בכשרות אין מקבלין אלא דצ"ע להרא"ש הרי מקרא מלא כתיב אל תשת רשע עד והאיך נעבור על לאו דאורייתא משום איבת העם הארץ וצריך לומר דבאיסורי דאורייתא גם הרא"ש מודה דאין מקבלין ולא מיירי אלא בפסולי דרבנן שהם אמרו לפסול והם אמרו לקבל פסול זה ובסמוך נביא ראייה זה מדברי הרמב"ם פי"א מה"ע וספ"ק דקידושין דף מ'. ודברי הרמב"ם ז"ל נראין לסאורה כדברי הרי"ף שכתב בפ"א מה"ע ה"א מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ הרי זה בחזקת רשע ופסול לעדות

שרי משום מתוך ואיך הוכיח ר"ע מדהרא אב מלאכה שאינו ביום טוב אע"כ דל"ל מתוך ומיושב קשית מג"א, ע"כ.

חמץ ביו"ט הא עובר בב"י וע"כ דמצוה רמי' על כל ישראל שיהיה לו חמץ בתחילת יו"ט ולבערו וכיון דהנא חובת הגוף שפיר

מדבריהם שכל מי שירד על כך חזקה שהיא עובר על רוב העבירות שיבואו לידו לפיכך אין מוסרין עדות לע"ה ואין מקבלין ממנו עדות אצ"כ הוחזק שהוא עוסק במצות ובגמילות חסדים ונהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ מקבלין עדותו אע"פ שהוא ע"ה ואינו לא במקרא ולא במשנה ע"כ ולפי שחלק בין ע"ה לע"ה נראה דס"ל כהר"ף. וכן כתבו קצת מהמפרשים ועיקר כ"מ לח"מ שם.

הנה הטור חו"מ סימן ל"ד הביא דעת הרמב"ם בסתם ותמה עליו הב"י אמאי השמיט שיטת אביו הרא"ש ז"ל שחולק על הרי"ף ולדעתו אפילו עדות פסולים נמי מקבלים כר"י משום איבה ולא היה לו לשחוק עכ"פ כדרכו בכל מקום שמביא שיטת אביו הרא"ש ולפיכך העלה דמה שכתב הרא"ש לישב קושיית הרי"ף הוא רק לפי"מ דס"ל להרי"ף דהש"ס דפסחים נמי אתי כר' יוסי היה קשה ליה הסתירה וע"ז תי' הרא"ש דלא ידע מה היה קשה ליה להרי"ף אבל הרא"ש לעצמו ס"ל כרש"י דרבנן פליגי אדרי' יוסי וממילא קי"ל כרבנן ולא כר"י ע"ש. ולפענ"ד קשה דא"כ הורא קושיא לדוכתיה אמאי לא הביא הטור שיטת הרא"ש אביו ולא תירץ כלום קושיא זו ואדרבה כ"ש דקשה שנמצא הרא"ש פוסק כרבנן וס"ל כרש"י ועין ב"ח שם שהקשה ג"כ אב"י שהרי הטור הביא בשם הרא"ש בא"ח סימן קצ"ט דפסק כר"י משום איבה בוא דמומנין על ע"ה וכיון דפסק כר"י א"כ הכינ' דאי פסק כר"י חזדא דינא הוא וצ"ע.

וראיתי להשיב לב לרבינו הרמב"ם דכפי"ג מה' פרה אדומה הי"ב כתב הכל נאמנין על טהרת התטאת ואפילו ע"ה מפני חומרתה ומעלות אלו שעשו בה הכל נהרין בה הרי נאמר בתורה היתה לעדת בני ישראל למשמרת כל ישראל ראויין לשמירה הנה נתן טעם לנאמנות הע"ה מקרא דהיתה וגו' ולא מטעם איבה המבואר בגמרא וצ"ב

למה, גם כפי"א מה' מטמאי משכב ומושב ה"א כתב כבר ביארנו שע"ה נאמנים על טהרת פרת התטאת מפני חומרתה אין מזלזלין בה וכן נאמנים הן על טהרת יין ושמן של נסכים אם אמר טהור הוא הרי זה בחזקת טהרה מפני חומרתו נהרין בו הנה ג"כ לא הוזכר טעם איבה כלל בין ושמן ונראה לסאורה דלא פסק כר"י מטעם איבה כלל והכ"מ ציין לתוספתא דחגיגה. ח"ל התוספתא (פ"ג מ"ח) אמר ר' נחמיה מפני מה הכל נאמנין על הקדש ולא על התרומה שלא יהא כל אחד ואחד אומר הריני בונה מזבח לעצמי הריני שורף פרה לעצמי שנאמר (במדבר י"ח) ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח וכו' רבי יהודה אומר הרי הוא אומר (שם י"ט) היתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה שהכל נאמנין על שמירתה ולפום ריהטא נראה דר"נ ור"י פליגי בטעם נאמנות של ע"ה דר"נ ס"ל טעם נאמנותם משום שלא יהא כל אחד ואחד הולך וכו' והוא טעם דאיבה ור"י ס"ל שהוא גזו"כ דהיתה לעדת וגו' וא"כ הרמב"ם שפסק כר' יהודה לא ס"ל טעם דאיבה וכיון דלא ס"ל טעם של איבה באפר פרה ובין ושמן האיך פסק כר' יוסי לענין קבלת עדות מטעם איבה וצריך לומר דאהכ"נ עדות נמי ס"ל דאין מקבלין מעם הארץ ולא חיישינן משום איבה ולכן ס"ל לחלק בין ע"ה לע"ה דדוקא ע"ה והולך בדרך הישר הוא שמקבלין עדותו ולזה לא בעי טעם של איבה וכקושיית הרא"ש על הרי"ף ז"ל דכיון דמיירי בע"ה שאין בו פסול למה יהא פסול לעדות והרמב"ם ס"ל קושיא זו לאמת ולכן ס"ל דלא קי"ל כר"י אלא כרבנן דר"י פסחים הנ"ל וס"ל כרש"י דרבנן פליגי אר' יוסי ובחזקת יין ושמן נמי שהתירו אינו משום איבה אלא משום שהתורה גילתה מקרא מפורש ומפני חומרת הקדש.

ואי נימא הכי א"כ אתי שפיר דעת הטור שהביא דברי הרמב"ם ולא הביא דברי

הטור שהביא דברי הרמב"ם ולא הביא דברי

הרא"ש ומאחר דהרא"ש נמי ס"ל דהרמב"ם שפסק כרבנן לפימ"ש הב"י שפיר לא היה ליה להביא דעת הרא"ש שאינו פליג על הרמב"ם.

ותא' יש לישב נמי הא דלא הביא הרמב"ם בהל' ברכות מה דקי"ל בגמרא ברכות מ"ו ע"ב אין מומנין על ע"ה והרמב"ם לא כתב דהאידינא מומנין ולפי הנ"ל אתי שפיר דהטעם דהאידינא מומנין הוא משום איבה והרמב"ם לא ס"ל כר"י בטעם דאיבה אלא דזה לא אתי שפיר אליבא דהרא"ש שכתב להדיא טעם זה וכמ"ש הטור ג"כ בשמו, וי"ל קצת.

ומה שנלפענ"ד דהרמב"ם שפיר פסק כר"י וכן פסק הרא"ש טעם של איבה ושי' הרא"ש והרמב"ם אחת היא ואפשר שיחתי, דלסאורה יש להקשות לפימ"ש דהרמב"ם פסק כר"י בתוספתא תקשה שהרי בתוספתא היא מחלוקת ר' נחמיה ור"י וכתב בספר כריתות ש"ג דר"נ ור"י הלכה כר"נ וכן הובא בשמו בספר הדורות ערך נחמיה וא"כ תקשה למה פסק הרמב"ם כרבי יהודה ולא כר' נחמיה ובשגם שבש"ס דילן ר' יוסי נמי כר' נחמיה אתי.

איברא דבעיקר לשון התוספתא צ"ב שהתחיל אמר ר' נחמיה מפני מה הכל נאמנין על הקדש וכו' שלא יהא כל אחד ואחד אומר הריני בונה וכו' שנאמר ואתה ובניך והדבר תמוה מאחר שאמר שלא יהא כל אחד ואחד וכו' הרי הוא מטעם איבה איך קאמר על זה שנאמר ואתה ובניך וגו' כאלו הוא גזו"כ ואם הוא גזו"כ למיל טעם איבה כלל.

עוד ראיתי להעיר דבתוס' בסוגיין ד"ה שלא יהא בונה כתבו ח"ל, דהא לכך נאמנין ע"ה על שמירתה הכי תניא בתוספתא דחגיגה רבי יוסי אומר הכל נאמנין על שמירתה ע"כ הוא תמוה דבתוספתא לא נזכר ר' יוסי כלל אלא נזלקו ר' נחמיה ור' יהודה ולדעת התוספתא ר' נחמיה כר' יוסי אבל ד' יהודה לא ס"ל כר' יוסי וצ"ע.

הנלפענ"ד דהכי פירושה דהתוספתא אמר ר' נחמיה מפני מה הכל נאמנים וכו' כלומר דכו"ע ס"ל דהכל נאמנים על הקדש שלא יהא כל אחד ואחד אומר הריני בונה וכו' אלא דקשה וכי היכן מצינו דבשביל איבה יכולין ז"ל להתיר טומאת ע"ה ולזה פליגי ר' נחמיה ורבי יהודה ר' נחמיה סבר דמה"ט התירו חז"ל טומאת ע"ה משום איבה שנאמר ואתה ובניך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח פי' חייבינן אתם לעשות כל מצדקי שיהא המזבח משומר ושיהי' מזבח אחד ולא הרבה מזבחות וא"כ אם כשיבואו לידי איבה יעשו מזבחות הרבה או יאמינו להם ויתירו טומאתם משום דבר המזבח, ור"י נמי ס"ל דע"ה נאמנים מטעם איבה אלא דמסמיך ליה אקרא דהיתה לעדת בני ישראל למשמרת שהכל נאמנים על שמירתה ועיין חסדי אבות שם שמתפק במה פליגי ר"נ ור' יהודה ודו"ק.

ואם בנים אנתנו א"כ ר"נ ור"י לא פליגי בעצם הדין שהאמינו להם שהוא משום איבה אלא פליגי בקראי ומאיה קרא ילפינן לה למד כדאית לי' ולמר כדאית לי'. וכן"ל. ולפי"ז נלפענ"ד להביא ראי' עוד דהנה התוס' כ' דהכי תניא בתוספתא דחגיגה ר' יוסי אומר הכל נאמנים על שמירתה הנה נראה ברור דהתוס' היו גורסין בתוספתא ר' יוסי במקום ר' יהודה ולולי דמסתפינא היה נראה דגם בדין היה הגירסא כן אלא שידוע שר"י דר' יוסי הראשי תיבות הם ר"י וא"כ המדפיס שהי' לפניו ר"י כתב ר' יהודה במקום ר' יוסי עכ"פ בתוס' מפורש דגרסי רבי יוסי בתוספתא וא"כ מסתבד דהרמב"ם נמי הי' גריס ר' יוסי אומר וכתוס' הוא ר' יוסי דסוגיין וא"כ אתי שפיר מה שהקשינו מהא דר"נ ור' יהודה הלכה כר' נחמיה האיך פסק הרמב"ם הלכה כר"י דבאמת הכי הוא ר' יוסי בעל פלוגתי' דר"נ ולא ר' יהודה וזה כבר קי"ל ר' יוסי ור"נ והלכה כר' יוסי וכיון שכתבו התוס' להדיא

שמעתתא דאיסורי הנאה

הרב יוסף פנחס לעוונינסאן
אבדק"ק ציועוו, מלפנים ר"מ בישיבה

ואין לאחרים רשות וזכות לכס קרינן עכ"ל. נמצא שהריטב"א סותר את עצמו דבקדושין ס"ל דלא הוי שלו ובסוכה כתב דהוי שלו אף שאסור בהנאה וצ"ע.

(ג) ונקדים בזה כלל גדול דהנה בב"ק ס"ה בתוד"ה הן ולא שינוייהם הקשו לב"ה דס"ל דחייבים ועשאן סולת שרי באתנן דשינוי קונה וא"כ כל הנך אמוראי דס"ל דשינוי לא קני היחלוקו על ב"ה? ותירצו דשינוי שאינו חוזר כי הך דחייבים ועשאן סולת לכו"ע קני רק בשינוי החוזר לברייתו בזה מחלוקת האמוראים אי קונה או לאו ולמד"א שגם שינוי החוזר קונה דדריש מקרא אשר גול כעין שגול ושינוי החוזר לברייתו תו לא הוי כעין שגול ולכן צריכי ב' קראי א) באתנן הם ולא שינוייהם, ב) אשר גול כעין שגול דאילו לא נכתב אלא חד קרא היינו למדים רק שינוי שאינו חוזר, והעולם מקשינן דהרמב"ם בפ' ב' מגזילה פסק שם בהלכה י' דשינוי החוזר לברייתו אינו קונה ושם בהלכה ב' מביא המקור דשינוי קונה השיב את הגזילה אם כשגולה משלם ואם נשתנית בידו משלם דמיה, וא"כ קשה להרמב"ם ל"ל תרי קראי א) דגבי אתנן הם ולא שינוייהם, ב) אשר גול כעין שגול.

(ד) והנראה דהם ולא שינוייהם השאלה אם חלות פסול אתנן נמשך מהחטים גם על הסולת דלב"ש דשינוי במקומו עומד הסולת והחטים דמה חפץ אחד ולב"ה הם ולא שינוייהם גלי רחמנא דהסולת הוי חפץ חדש שאין לו שייכות להחטים החלות פסול אתנן שחל על החטים לא מצי חייל על הסולת דע"י השינוי הוי חפץ חדש וכל זה שייך באתנן אבל בגולן מה לן דהרי חפץ חדש אולם מכיון דהחפץ החדש שבא מכח החפץ הישן דיש לו להנגול ממונא בו

בעודת המלמד תורה לעמו ישראל ב' לס' ואזכר את בריתי תשל"ד

(א) קידושין נ"ו: המקדש בעדלה וכו' אינה מקודשת לפי שאסור בהנאה והקשו בתוד"ה המקדש בעדלה אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו, ותירצו א) דמיירי שאין שיה פרוטה אלא כדרך הנאתו, ב) דנהי דשלא כדרך הנאתו ש"פ מ"מ כיון שהיא סבורה שיש לה ליהנות כדרך הנאתו ואינו כן לא סמכה דעתה עכ"ל. וכן תירץ הר"ן שם דמיירי שאין בדרך הנאתו רק ש"פ ובשלא כדרך הנאתו ליכא פרוטה וכן הרא"ש בחידושו שם תירץ כהר"ן וכתירוצו א' בתוספות תב"ל הרי דלאותן הראשונים איסורי הנאה שלו המה דאל"כ נמצא דלאו של הבעל דהו וא"כ גם ביש ש"פ באפרן וגם שהיה בדעתה להתקדש באפרן הא לאו דמקדש נינהו והאיך תתקדש בהן אטו אם יקדש בדפקר התתקדש לו?

(ב) שיטת הריטב"א שם וז"ל, ומורי גר"ו תירץ דאפילו יש באפרן ש"פ כיון דהשתא לית בהו דין ממון אינה מקודשת דכי שריף להו לבערינהו לאו דיריה נינהו וכל הקודם וזה באפרן עכ"ל. וז"ל הטב"מ סימן כ"ח ס"ק נ"ו, ומרברי הריטב"א דאיסור הנאה לית להו בעלים כלל ומשו"ה הווכה באפרן של הווכה נינהו עכ"ל. וצ"ע דהלא הריטב"א בסוכה דף ל"ד בד"ה של ערלה וכו' להראב"ד דביאור של הטעם דאין בהם היתר אכילה דכיון דלית בהו היתר אכילה ודין ממון והו"ל איסורי הנאה לא קרינן ביה לכס דהא לית לו מידי ומאן דגזיל להו לא הוי גולן וכו' והנכון דטעמא דשל ערלה היא מהנשדפין וכתותי מכתת שיעורו שאין לה היתר לעולם ולעיל שם הקשה על הראב"ד ותו דכל שהוא שלו

הזירי בה טפי מבתרומה וכ"ש חטאת הזירי בה טפי וכ"כ הרמב"ם והרע"ב וזעם זה במס' חגיגה וסאן שכתב בטעמא דר"י שלא יבנה במה כו' וכ"כ הר"ש ואינו נכון ע"ש.

אמנם לפמ"ש דהתוספתא לכ"ע ס"ל טעם דשלא יבנה אלא אסמכהו אקראי א"כ אתי שפיר דברי הרע"ב מקושית הליקוטים. שוב מצאתי להרמב"ם בפיה"מ פ"ה דאהלות מ"ה וז"ל, וביאר הסרת הסיבה ואמר שהכל נאמנים על החטאת ר"ל על טהרת פרה אדומה שייחדו זה הכלי לחטאת הנה הוא אמרו בו שהוא טהור ואע"פ שהוא ע"ה הוא נאמן וסמכו בזה לאמרו יתברך (כמדבר י"ט) והיתה לעדת בני"ל למשמרת למי נדה חטאת היא אמרו הכל נאמנים על שמירתה וכן אם היה זה הכלי חרס טהור לקדש הנה מעלת הקדש לא ימנע בזה שלא יהא נאמן בו אפילו ע"ה כמו שהתבאר בסוף חגיגה (כ"ד ע"ב) באמרם הכל נאמנים על טהרת יין ושמן של קדש כל ימות השנה וכו' ע"ש. הנה שהרמב"ם ו"ל צידף חטאת לנאמנת טהרת יין ושמן וההקרא דהיתה אסמכתא הוא ועיין גם בפיה"מ ריש פ"ה דפרה מ"א ד"ה כלי חרס לחטאת ודו"ק.

גם בעיקר קושית התוי"ט פ"ק ה' דפרה שתמה דע"ל בנאמנות יין ושמן יגפיק נמי בשריפת פרה ונאמנות דלחטאת מאן דכר שמי' ותי' דכיון דטהרת טמאי מת נתלין בהזאת אפר פרה כשלא נאמינהו על טהרת יין ושמן כשם שיבנה במה לעצמו ויביא עליה יין ושמן כך יעשה לעצמו פרה אדומה כדי שתהא טהורה בידו ושאר טהרות כבר הם בידו שאין נתלין אלא בטבילה וא"כ מצורע בצפורים ע"ש, עי' בפ"י מהר"ם מרוטנבורג על המשניות פ"ה דאהלות מ"ה שהכל נאמנים על החטאת שהק' פתח בקדש וחטאת וסיים בחטאת לחודיה נראה לפי שהטעם תלוי בחטאת שלא יהא כל אחד שורף פרה אדומה לעצמו א"כ וכו' ע"ש והוא ראיה לדברי התוי"ט וז"ל ודו"ק.

דהאי ר' יוסי דתוספתא ס"ל הטעם שלא יהא כל אחד בונה וא"כ פשוט דהרמב"ם נמי הכי ס"ל ולכן שפיר פסק בהל' פרה ובה' מטמא"מ כר' יוסי שהוא קרא דהיתה לכל עדת בני ישראל ולא כר"נ אלא שר' יוסי נמי דס"ל טעם דאיבה בתוספתא גמר לה מקרא היינו קרא דהיתה וכן"ל ודו"ק. וכיון שעלתה לן כן מיתשב נמי שפיר פסקי הרמב"ם דלעולם הרמב"ם פסק כר' יוסי משום איבה הוא דאמר משום חומר כלומר דה טעם למה התירו טומאת ע"ה משום חומר האיסור שנאמר והאי קרא הוא טעם לההיתר משום איבה. והרא"ש ו"ל נמי ס"ל הטעם משום איבה אלא דהרא"ש הקשה ליה להרי"ף דלמה ליה תירוצו על קושיתו שהרי אינו קשה דודאי הכא מיירי שיש בו צד פסול אמנם הרמב"ם ו"ל הבליע זה ליתשב קושית הרא"ש במתק לשונו וז"ל בפ"א מה"ע ה"ב לפיכך אין מוסרין עדות לע"ה וכו' שהוא לשון הגמרא פסחים א"כ החזק שהוא עוסק במצות וכו' מקבלין עדותו אלא דלא תקשה קושית הרא"ש דא"כ מאי קמ"ל ר"פ וע"ז הוסיף הרמב"ם אע"פ שהוא ע"ה ואינו לא במקרא ולא במשנה כלומר דהו הוא באמת הפסול שלו שלא היה ראוי לעדות אי לא מפני איבה הטור שלא הביא רק דעת הרמב"ם משום דס"ל דדברי הרמב"ם מתפרשין ואפשר לישבן עם דברי הרא"ש וכן"ל כגלפנע"ד ודו"ק.

ובמ"ש יש להבין מש"כ הרע"ב בפ"ה ממסכת פרה מ"א ד' יהודה אומר אף מן הבית הוא מביא ופי' הרע"ב דמהימנינן ליה לע"ה אם אומר ששמרו על טהרת החטאת כדאמרינן בפרק חומר בקדש דע"ה נאמנים על טהרת יין לנסכים ושמן למנחות שלא יהא כל אחד ואחד בונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לצמו הילכה כר' יהודה ועיין תוי"ט שם ובלקוטים שם תמה דר"י לאו משום יבנה במה לעצמו ושורף פרה לעצמו אלא משום חומר דקדש

יש כאן הדין דממונו אשכח ושוב הוא גם החפץ החדש שבא מהראשון של הנגול ולולי הדין והשיב את הגזילה כעין שגזל היה חייב עדין להשיב החפץ המשונה ובוה חולקים אי דרשינן והשיב את הגזילה כעין שגזל או איפכא והשיב את הגזילה מכל מקום כמו שדרש רב חיסדא ב"ק ס"ו. אולם לבית שמאי דס"ל גבי אתנן דשינוי במקומו עוד כלומר דהוי ממש עדיין החפץ הראשון פשוט דשינוי אינו קונה דכיון דגם בתר השינוי במקומו עומד הלא יש כאן הכעין שגזל ממש.

ה) ונחזור להריטב"א הנ"ל לעולם כל זמן שהחפץ בעין לכם קרינן לו וכשיטתו בסוכה ל"ד הנ"ל, אולם כששרפו לבערינהו דהוי חפץ חדש דבעלמא מהחפץ לחפץ אחר שייך להבעלים משום דממונו אשכח אבל באיסורי הנאה דאין לו בה דין דמים ורק פש לו שלו לחודא וכי שרף להו ונעשים אפר זהו חפץ חדש ורק בעלמא בהיתר הנאה דיש לו דמים בחפץ כי משום ועושה ממנו אפר הטעם דממונו אשכח כלומר שהאפר בא מממונו שיש לו דין ממון עליו לכן גם האפר שייך לו ואסור לאחרים לגולם אבל האפר הבא מאיסורי הנאה כיון שבהם לית לו דין ממון ממילא האפר הוי לאו ידידה דתא נשתנה הערלה לחפץ חדש וטענת שממונו אשכח ליכא ממילא הוי האפר הפקר וכל הקודם זכה באפרן אבל כל זמן שהערלה קיימת אכתי הוי שלו ולגבי לצאת באתרוג של ערלה הוי שלכם כמש"כ הריטב"א בסוכה ל"ד.

שיטת הרשב"א באיסורי הנאה

1) ונביא כמה מקומות ברשב"א באיסורי הנאה א) בשו"ת הרשב"א חלק א' סימן תר"ב אשה אחת שנדרה הנאה מראובן ואסרה כל נכסיו עליה ואח"כ בא וקידשה וכו' הואיל ואינה יכולה ליהנות ומסיק הרשב"א כתשובתו שאינה מקודשת וע"ש שהאריך בהו ח"ל, דכיון דבשעה שקבלה אינה יכולה לזכות בו ואינו שלה וכו' הרי

דס"ל בתשובה זו דבאיסורי הנאה אינה זוכה כלל ולא רק דין ממון חסר אלא גם השלו חסר וכן הסביר האבני מילואים בסימן כ"ח ס"ק נ"ו בד"ה אלא דמלשון וכו'.

עוד בשו"ת הרשב"א הנ"ל סימן תשמ"ו שאלה היכא שאסר הנאה מחבירו ונתן לו לזבל לצאת בו ע"מ שיחזירה לו וכו' דתא בעי ביום הראשון ולקחתם לכם משלכם ולא מאיסורי הנאה ולכן לא יצא. ובתשובה תשמ"ז היכא דאסר נכסיו על עצמו דאף בזה לא יצא דחסר השלו ע"ש ובגדרים פ"ה. דמי שאסר נכסיו על עצמו בהנאה יכולים אחרים לזכות בהו בע"כ שהאיסור הנאה מפקיע השלו וכן בכ"כ ק"ח: ברשב"א ד"ה בחייו ובמותו וכו' דאם האב אסר כל נכסיו על בנו ולא ירשנו ואין להבן כלום לא דק דין ממון אלא גם עצם השלו אין לו ע"ש היטב. הרי דס"ל בכל הנך מקומות דאיסורי הנאה אינן שלו וכן בגדרים פ"ה, ומובא בר"ן שם דהאוסר נכסיו על עצמו כל הרוצה ליטול יטול דתו לא הוי עוד של המדיד אלמא דאיסורי הנאה אינן שלו.

ואילו בקידושין נ"ו בד"ה המקדש בערלה על הקשיא מדוע אינה מקודשת הא ש"פ כשתשרפנו שאפרן שרי ויש בה ש"פ וז"ל ומסתברא דלעולם אינה מקודשת אפילו קדשה בסאה של פירות ערלה אף דהשתא ודאי האפר יותר מש"פ דהשתא לית להו דמים דאסור למוכרן האי משום אפרן הא אינו בעולם ולא זהו מה שקדשה בו וכו' ואע"ג דדבר שבידו מהני אף בלא בא לעולם דכל דבידו לאו כמחוסר מעשה דמי כמו בע"מ שאתגייר התם הוא דאין הגוף משתנה אבל כאן שהגוף משתנה לגמרי לא עכ"ל. וביאורו דהחסרון דדבר שלא בא לעולם או משום דלא סמכה דעתו או משום דאכתי אינו בעלים לעשות חלוקתים כמש"כ באריכות בזה במקום אחר ולכן כשהגוף בעולם ובידו תו ליכא לחסרון ולאו בעלים הוי אבל השתא כל

זמן שלא נשרף אין כאן דמים ואף שבידו שרפן או נעשה בר דמים נמצא נהי דנעשה בר דמים והאפר לאחר השריפה אבל לא מהני למפרע שיהא בר דמים גם קודם השריפה דנהי שעל החפץ החדש יהא לו בו דמים אבל על החפץ הישן לא יחול למפרע דין דמים ע"ש היטב. ולכאורה לפי שיטתו דאיסורי הנאה אינן שלו לגמרי מה תועלת במה שהאפר יהא ש"פ אדרבא כל הקודם זכה בו וכשיטת הריטב"א הנ"ל באות ב' אלא כוונת הרשב"א דאילו לא היה החסרון דהוי חפץ חדש ע"י שינוי הגוף היה השתא גם קודם השריפה בו דין ממון וע"ז מסיק דמה שנעשה בר דמים באפרן אינו מועיל שיהא בר דמים לקודם השריפה.

ז) ובסוכה ל"ה ע"א ברשב"א ד"ה ושל ערלה וכו' להראב"ד המובא שם מה שאין ראוי לאכילה לכן של ערלה פסול משום דלא הוי לכם וע"ש ברש"י ד"ה לפי שאין בה היתר אכילה ודחמנא אמר לכם הראוי לכם לכל צרכיכם עכ"ל. וחד אמר דלכן בשל ערלה לא יצא משום דאין בה ממון ח"ל רש"י שם, שאינו שדה פרוטה הלכך לאו שלכם הוא עכ"ל. ודע, דאפילו נימא דפחות מש"פ הוי ממון אבל לכן הדגיש הגמרא שאין בה דין ממון ועיין בהו. ומקשה הרשב"א דאם כל החסרון משום דחסר לכם א"כ אמאי ערלה פסול גם ביום שני הא דק ביום ראשון בעינן לכם ולכן מסיק הרשב"א ח"ל, דכל מידי דהוי ידידה וברשותו דלית בה זכות לאחרים לכם קרינן בו וכו' עיי"ש מה שמפרש דכל הפסול הוא משום כתותי מכתת שיעור ולא משום שאינו שלכם דמהאי טעמא פסול גם ביום שני.

עכ"פ חזינן מהרשב"א דסוכה הנ"ל דס"ל איסורי הנאה שלו המה וכבר נתקשו בה הרבה אחרונים כי לדעתם הרשב"א

על סוכות לא מהריטב"א כדעת הרבה אלא זהו מהרשב"א. ח) ולולי דמסתפינא הייתי אומר דלא כל איסורי הנאה שוים דבערלה יסבור הרשב"א דנהי דאינו בר דמים אבל שלו הוי ולכן לולי דכתותי מכתת שיעורו היה כשר האתרוג דיש כאן לכם רק כל מה שכתב הרשב"א דאינו שלו לגמרי דוקא בקונמות דידוע דקונם יש עליו חלות הקדש ולכן קיי"ל דמועלין בקונמות ואפי" בקונם פרטי כמבואר בר"ן נדדים ל"ה ע"א ורק דין ממון הקדש ליכא בקונם כידוע וכיון שע"י הקונם נתוסף חלות איסור הקדש עי"ז נעשה שגם שלו לא הוי וא"ת תינת כשאסר על עצמו בקונם אבל כשאסר בלי לשון קונם שוב הוי סתם איסור הנאה וקשה לומר דמש"כ הרשב"א בגדרים במי שאסר על עצמו נכסיו דמיידי דק בקונם אולם באמת כבר מבואר במל"מ פרק ד' דמעילה הלכה ט' דתליא אם כשלא התפיס נדרו אי יש בו מעילה דכלי התפסה הוי סתם נדר וליכא בו מעילה הביא שם מחלוקת דיש דס"ל דגם בלי התפסה נמי יש בו מעילה ואע"פ שלא התפיסו בקונם קרבן אבל הוי משום יד וכאילו גמר קונם ויש בזה מחלוקת הראשונים עיי"ש ומצאתי בחתן סופר חלק א' בדף קס"ח מדפי הספר שנסתפק להרשב"ם היכא שאסר על עצמו כל הקודם זוכה בנכסיו מהו אם נשבע שלא ליהנות מנכסיו ועי"ש מה שפלפל בזה. ולפמש"כ דוקא בנדר דנתוסף קדושת הקדש לכן נפקע השלו לא בשבועה דהוי כשאר איסורי הנאה דעדיין שלו המה ושום אדם אינו רשאי ליטלם ומל זה כתבנו להקצו"ה ועוד שאר אחרונים דנקטו שהרשב"א דסוכה לא של הריטב"א המה דק להרשב"א וכן נקט הפמ"ג בסי' תרמ"ט באשל אברתם עי"ש.

[המשך יבא אי"ה בחוברת הבאה]

בענין כתותי מכתת שיעורי

הרב יצחק הערשקאוויטש, הראש הכולל שליט"א

במסכת עירובין (דף ל) רבי אליעזר אומר כבר זו עלי מערבין לו בה כבר זו הקדש אין מערבין לו בה וכו'. ובש"ע (סימן שפ"ו סעיף ח') כתב וז"ל, וכן הנודר מאוכל או נשבע שלא יאכלנו משתתף בה, וי"א הדינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו אבל אם נדר או נשבע שלא יהנה ממנו אין משתתפין לו בה, עכ"ל. הרי דמה שמתיר לו לטלטל הוא הנאה ואסור.

והקשה הפרמ"ג (שם סקי"א) למה אסרינן לערב בכרך האסור בהנאה וחשבינן מה שמוותר לטלטל על ידו הנאה, ובשו"ע (סימן שס"ג סעיף ח') סק המחבר לחי שעשאו מעצי אשירה כשר, ולא חשבינן לזה הנאה מה שמוותר לטלטל על ידו. ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח (סימן קס"ט) מתרץ קושית הפרמ"ג דיש ב' מיני הנאות, א) מה שנתנה מאיסורי הנאה בפועל שבא לו הנאה מחודשת ע"י אותה הדבר, ב) שלא בא דבר חדש אלא שמצילי מן הפסד ההיזק והוי כמו אברוחי אדי דשרי (נדרים דף ל"ג:) וזה הוא החילוק בין עשיית לחי לשתופי מבואות ע"ש. ובספר המקנה (כלל כ"ב פרט י"ג) הקשה על המהר"ם שיק מתוס' בנדרים (דף ל"ג.) שהוא בעצמו אסור לטלק חובו א"כ הלחי הוא בעצמו עושה, ע"ש. וכן קשה מתוס' שם ד"ה חגן הדיכי דברי היזיקא לאו מבריח ארי הוא. ואפשר לומר דמשו"ה דייק המהר"ם שיק וכיון שעושה קודם שבת שעדיין לא בא האיסור ורק גורם כשיבוא האיסור שלא יהא בו כח לאסור עליו, ולכך שרי ואפי' בכה"ג שהוא עושה בעצמו.

ואפשר לומר בקושית הפרמ"ג בהקדמ החקירה במה דאמרינן כתותי מכתת שיעורא ויש בה ג' צדדים, א) הכונה הווי כמו שאינו בעולם כלל עיין בבעל המאור

מסכת סוכה (דף ל"ה.) ח"ל, ושמעת מינה דכל היסא דלית ליה ביטול אפילו ביום שני פסול ואפילו בדיעבד משום דכתותי מכתת, וכמאן דליתא כל עיקר דמי" ע"כ. ב) דרק השיעור מיכתת ונפרך למה חלקים אבל עצם הדבר איתי' בעיניה ואנן בעינן שיהיה כל השיעור בחלק אחד. ועיין תוס' מסכת עירובין (דף פ"ד:) ר"ה אבל, ועי' במעשה רוקח על הרמב"ם הל' שבת (פי"ז הי"ב י"ג) מובא בשד"ח (מערכת כ' כלל נ"ד) ובחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם (שם) מיישב בה דברי הרמב"ם דפסק דבלחי מעצי אשירה כשר ובקורה פסול, דבקורה השיעור בעצם הקורה ע"כ שייך שפיר הך דינא דכתותי מכתת שיעורי, משא"כ בלחי דלחי משום מחיצה והא דצריך בכל מחיצות הדי' שיהא גובה י' אינו בעצם המחיצות כי אם בהמקום דבעינן שגובה עשרה שבו יהא מוקף מחיצות, ע"כ בלחי של אשירה הוי דמיכתת שיעורי, אבל הרי זה לא מהניא רק דעצם הלחי לית ביה שיעורא, אבל הוא בעולם והמקום הוא מוקף עי"ש, וכעין זה כתב הצפנת פענח הל' תרומות (דף ו' טור ד') דמשו"ה אמרינן בחולין (דף פ"ט ע"ב) דגבי כיוסי הדם לא אמרינן כתותי וכו', משום דעיקר הכונה שלא יהא הדם נראה ע"ש. ועיין נוב"י תנינא או"ח (סי' קל"ג) ובספר קרבן תגיגה (סימן פ"ג) לענין עצי הסכך או הדפנות מעצי אשירה, מובא בגליוני הש"ס להגר"י ענגיל מס' סוכה (דף כ"ט:) ר"ה של אשירה. ג) הכונה שנתמעט השיעור על ידי שנעשה אפר דחשבינן ליה כשרוף, עיין בשד"ח שם בשם הרב תפארת אדם בשד"ח, ועיי"ש מה שהקשה עליו. ולכאורה נראה כן מדברי התוס' מסכת סוטה (דף כ"ה:) ד"ה לאו, וצ"ע כלאי הכרם וכו' עיי"ש, ולפי"ו

לכאורה א"א לומר כהמצפה איתן שם ע"ש. ועיין במהדש"א יבמות (דף ק"ג:) בתוס' ד"ה מאי לאו ז"ל כיון דכמאן דמיכתת דמיא אין כאן בבית שיעור כזית עיי"ש. ולכאורה דגם המהרש"א ס"ל כן, ומיושב מה שהקשה עליו הישרש יעקב שם ועיין בשאלות פ' מצורע מובא בגליוני הש"ס להגר"י ענגיל ז"ל ביבמות (שם) עיי"ש. ויש להאריך בה.

הנהגה הב"י (בסימן שס"ג ד"ה ומ"ש בלחי.) כתב שני טעמים דלחי מעצי אשירה כשר, וז"ל, דאיכא למימר הא דבעינן כחוט הסרביל לאו משום דבעינן שיעורא אלא משום דבעינן שיהא ראוי להעמיד בו שום דבר ואשירה ראויה להעמיד בה דלא מיפסל משום מיכתת שיעודיה. אלא במידי דבעי שיעור מדין שיעור, ע"כ. ובספר מהר"ם שיק על המצות (מצוה ת"ו) הקשה מזה על הלבוש (בסימן תקפ"ו) דס"ל דמה דאמרינן דשיעור של שופר הוא טפח כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן הוא רק מדרבנן ואינו הלמ"ס הפרמ"ג כתב שם דמטעם זה אם אין לו שופר אחר אלא פחות מטפח אינו מעכב, והקשה המהר"ם שיק א"כ למה אמרינן שופר של ע"ז ועי' הנידחת לא יצא דכתותי מיכתת שיעוריה הא לפי הב"י הנ"ל לא אמרינן מיכתת שיעוריה היכא דהשיעור תלוי בטעם הה"נ הרי ניכר שאינו תוקע לידו הניח כצ"ע, וצ"ל דהלבוש ס"ל כתירוץ הכי של הכ"י ולא ס"ל זה הסברא, הב"י י"ל דסבירא ליה באמת דשיעור של שופר הוא דאוריית' עיין שד"ח (מערכת ש' כלל ס'), וראיתי באמת בפתחי תשובה בסוף ס' מנה אפרים (סימן תקפ"ו סעיף ט') שמביא ראיה באמת דמה"ת צריך שיעור שופר משופר של עיר הנדחת דלא יצא משום מיכתת שיעורי ע"ש.

ועוד טעם כתב הב"י (שם) דלחי של אשירה כשר ח"ל, א"י דטעמא דמיכתת שיעורי' הוא לפי שעומד לשריפה וכיון שאפילו שישרף ויעשה אפר אם גבלו ועשה

ממנו עמוד מהני משום לחי לא מיפסל משום דמיכתת שיעורי' ע"כ, ולכאורה משמע מזה דס"ל להב"י דמה דאמרינן כתותי מיכתת שיעורי' הוא כמו הצד הנ' שכתבנו לעיל שנתמעט השיעור על ידי שנעשה אפר דעומד לשריפה. ובט"ו (סימן שס"ג סק"ה) הקשה על הב"י שנעלם ממנו משנה שלימה כסוף תמורה כל הנשרפים אפרן מותר חוץ מעצי אשירה דאפר אשירה אסור בהנאה וא"כ צריך לפזרו והוה האפר כמו העצים עצמן ע"כ, ובספר תוספת שבת תי' התימא ח"ל הוא דצריך פיזור אינו אלא מדרבנן שמא יבא להנות וע"ז לא אמרינן כל העומד לפזר כפזור דמי כיון דאינו אלא מדרבנן הם אמרו והם אמרו ע"כ.

וי"ל דהנה בשו"ע יו"ד (סימן קמ"ב סעיף א'), כתב המחבר כשם שהאלילים אסורים בהנאה כך כל הנאות הכאות ממנה אסורות, אפילו אם שרפה אסור ליהנות בגחלתה ואפרה ע"כ, ובט"ו (שם סק"ב) כתב נ"ל אפילו דיעבד אסור ומביא ראיה מסוף פ' משילין ע"ש. והנה הב"י הקשה דבסעיף ו' שם איתא פת שבשלה ע"ג גחלים של עצי אלילים מותרת כיון שנעשו גחלים הלך איסורן, ובסעיף א' איתא דגחלת של ע"ז אסור, ותי' הב"י דשם לא מיירי רק לכתחילה אבל בדיעבד מותר, הט"ו חולק (שם בסעיף ו') על המחבר וסובר דאפילו בדיעבד אסור ע"ש, א"כ י"ל דכל חד אויל לשיטתו, דהב"י דסובר דהאפר בדיעבד מותר משו"ה קאמר הכא דלחי של אשירה כשר וכטעמו הנ"ל, אבל הט"ו לשיטתו דהאפר אסור בדיעבד משו"ה הקשה ממשנה דסוף תמורה ודו"ק.

היוצא מהנ"ל דכל ההיתר דלחי של אשירה כשר לפי הב"י משום דסובר הפירוש דכתותי מיכתת שיעורי' משום דעומד לשריפה הווי כמו אפר וכיון שאפשר שישרף ויעשה אפר אם גבלו מהני משום לחי, א"כ יש לתרץ קושית הפרמ"ג

בענין גר שנתגייר כקטן שנוֹלד רמי

אהרן אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן, חבר הכולל

במס' יבמות דף מ"ח ע"ב תניא ר"ח בנו של רג"א מפני מה גרים בה"ז מעונין ויסודין באין עליהן מפני שלא קיימו ז' מצות ב"נ רי"א גר שנתגייר כקטן שנוֹלד רמי אלא מפני מה מעונין לפי שאין בקיאי בדקדוקי מצות כישראל אבא חנן אומר לפי שאין ערשין מאהבה אלא מיראה אחרים אומרים מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה אר"א ואי תימא ר"ח מאי קראה ישרם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלקי ישראל אשר באת לחסות וגו' (ופירש"י ז"ל שמיהרת ולא איחרת) הנה צל"ד כנאי תליא פלוגתתן, שכודאי לא כחנם אומר כל אחד טעם אחד, ולא ניתא להו בטעם אחד, אלא שלא ס"ל וצל"ד למה — ואתחיל לבאר קצת כיד ה' הטובה עלי.

הנ"ל בע"ה דבאבת איתן (הגרפס בעין יעקב) על הטעם מפני ששהו עצמם להכנס וכו' וז"ל, ולכאורה אין בה טעם וטרונאי הוא (וראה ע"ז ג' ע"א אין הקב"ה בא בטרונאי על בריותיו) דאין מצווין בה ודי במה שנבכסו עכשיו וי"ל עפ"מ דאיתא בשלחי שבת (קמ"ו ע"א) דמפני מה בבליים מזהמין, מפני שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבא נחש על חזה הטיל בה וזהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן בבליים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתן. א"ל ראב"ד לר"א גרים מאי, א"ל אע"ג דאינהו לא הוה מזוליהו הו. וצווחו כולם המהרש"א ומהר"ם מלובלין, כתבו כן כאילו מפיהם אנו חיים אבל גמרא ערוכה היא בפרק חבית א"ל דב אחא כו' לרב אשי גרים מאי א"ל אע"ג כו' ע"ש במהרש"א. ובמהר"ם מלובלין הוסיף דוחק לומר שבספרי התוס' לא היה הגירסא בדברי התוס' ובגליון שמגיה הגירסא בדברי התוס' ועיי"ש בתוס' בשני צדדים ציין לדבריהם ע"ש. המהרש"א הניח דברי התוס' בקושיא ובהכרח צ"ל כמו שנדחק המהר"ם מקדם לומר, ודוב דחוקים אמת, שלא הי' להתוס' הגירסא בגמרא שבת א"כ י"ל שגרים לא היו בהר סיני, א"כ תליא לה במחלוקה א"כ י"ל שבה פליגי שאחרים שאומרים

הנ"ל ולחלק דשם בנודד הוי ההנאה מעצם הדבר משו"ה אסור, אבל כאן בלחי של אשירה אין ההנאה מעצם הדבר רק חשבינן כאילו שדוף ותב"י לשיטתו דסובר דהאפר מותר בדיעבד משו"ה פסק דלחי שעשאו מעצי אשירה" דרק בדיעבד מותר ודו"ק.

מפני ששהו עצמם מלהכנס תחת כנפי השכינה ס"ל כהגמרא שבת, משא"כ אינך תנאים לא ס"ל כהגמרא וכשיטת התוס' שלא היה להם הגירסא א"כ שוב קשה קושיא אהבת איתן הנ"ל האידך יש לענשו אותם ולכן סובר כארי"א טעם אחר מר כדאית ליה ומר כדאית ליה ודו"ק כי נכון הוא בס"ד.

א"כ יש ראייה לשיטת התוס' שיען שדבר זה תליא במחלוקה א"כ י"ל ששוב אינו דוחק לומר שלא היה להם הגירסא, שחזינן שזה מחלוקה ורוב תנאים לא ס"ל כן מפני שלא אומרים כאחרים רק בוחרים בטעמים אחרים, ורק התוס' חידשו כן לעצמם וכמו גירסת הש"ס דילן בשבת. אך אולי י"ל התוספות הנ"ל, שלא להשוות את הדבריהם ח"ו כמשמית גמרא ערוכה י"ל שבאמת חקרתי לדעת רבי אבא בד כהנא שם האם מגרים נמי פסקה וזהמתן, שבשלמא אם נאמר שבישראל פסקה וזהמתן בשעה שעמדו על הר סיני א"כ מגרים נמי שמזוליהו הוה בהר סיני פסקה נמי וזהמתן אז במ"ת, משא"כ לראב"כ שבישראל כבר פסקה וזהמתן מיעקב א"כ לא ממת"א א"כ י"ל שמגדים לא פסקה וזהמתן. הדינו אם פליג על כל האמור הנ"ל וא"כ מגרים לא פסקה וזהמתן או רק על הר שבישראל כבר פסקה מהאבות, משא"כ מגרים אה"נ פסקה וזהמתן ממת"א ומצאתי בעיון יעקב שם שכתב להדיא שבגרים נסתלק במעמד הר סיני, אך הקשה שא"כ מנ"ל דפליגא ונשאר בצ"ע ע"ש. ולכאורה מזה י"ל שגראה שפליג על כל האמור הנ"ל, עכ"פ י"ל שזו כונת התוס' לומר שלא תימא שהוא מחלוקה ולדברי ר' אבא בר כהנא בגרים לא פסקה וזהמתן האף שיש ראיה מקו' העיון יעקב הנ"ל ע"ש, לא תימא הדין רק דאף מגרים פסקה וזהמתן וסא"ל (שהש"ר ח' ג') א"ת חרות אלא חירות ממלה"מ ופסקה וזהמתן או מגרים א"כ אדרבה שהתוס' מפרש שזו לכ"ע, שלא פליגי בזבי רק אימתי פסקה וזהמתן מן

ישראל, כן י"ל, אך שקצת דוחק הוא דא"כ דברי התוס' שלא במקומן, הו"ל כ"ז לפרש בשבת לא בע"ז שלא מחזר כלום מגרים, וגם ידידי הרה"ג ר' יצחק הערשקאוויטש הראש הכולל שליט"א, העיר לי שא"כ עיקר חסר מן הספר שהו"ל להתוס' לפרש אף לרבי אבא בר כהנא הוא כן, ורק יען ששם אינו מקומו לכן לא תאריכו בה, א"כ הו"ל לפרש כ"ז בשבת ולא בע"ז שאינו מקומו.

(ב) ומה שנלענ"ד עוד בסוגיא זו בעהש"ית, דרשב"א סובר דגרים מעונין ויסודין באין עליהן מפני שלא קיימו ז' מצות ב"נ ור"י אמר דגר שנתגייר כקטן שנוֹלד רמי וברש"י כקטן שנוֹלד, ואינו נענש על העבד, וצ"ב כנאי תליא פלוגתתם וכי לית לי' לחב"ג הכלל דגר שנתגייר כקטן שנוֹלד רמי. ובגליון הש"ס ציין לתוס' סנהדרין ע"א ע"ב בדה"ב ב"נ ע"ש. הנה לקמן בדף ס"ב ע"א וכן בבכורות מ"ז ע"א איתמר היו לו בנים מזיותו עכו"ם ונתגייר רי"א קיים פ"ז ור"ל אמר לא קיים פ"ו, רי"א קיים פ"ו דהא הוה ליה וד"ל אמר לא קיים פ"ז גר שנתגייר כקטן שנוֹלד רמי, ואדא לטעמיהו. ובתוס' ד"ה רי"א אע"ג דלענין כמה דברים אמרינן גר שנתגייר כקטן שנוֹלד רמי מ"מ מסתברא ליה לר"י הכא כיון דבנכריותו קיים דרעו מיוחס אחריו באותה שעה מפטר נמי כשנתגייר ע"כ. א"כ י"ל שהא בהא תליא שא"א שיש לו זכותים לשעבר ה"נ שמענישין אותו על מה שעבר וא"א שאין לו זכותים מהעבר א"כ כ"ש ב"ב של כ"ש ומרובה מדה טובה ממדת פורעניות (יומא ע"ו, סוטה י"א ע"א, סנהדרין ק' ע"ב) שאין מענישין אותו על מה שעבר. א"כ יש לנו מחלוקת גדולה בה, שחזינן שגר יש לו זכותים מהעבר ולכן קיים פ"ו, ומענישין אותו על מה שעבר על שלא קיים ז' מצות ב"נ. ולמה שהבאנו לעיל דכבר מוכן להיות ישראל ומזוליהו הוה בהר סיני יובן לפי"ז למה יש לו זכותים וחיובים מהעבר. וש"ד

בערוך לגר בדרך ס"ב ע"א בד"ה ר"י שכתב
 כע"ז ע"ש, וב"ה שהנחני בדרך אמת.
 והנ"ל בעהש"ת, שפלוגתתם תליא
 בפלוגתת הט"ז והדרישה ביו"ד סי' רמ"ב
 דהפרישה ס"ל דכ"מ דנאמר כאלו אין
 המוקש שזה לגמרי אל המקיש והט"ז חולק
 וס"ל דהוא שזה ממש ע"ש. והחכמת שלמה
 בא"ע סימן א' הביאם.

ומכיון שכ"ף הדמיון אתא לידן נימא
 מהו מילתא, להעיר מאיהו מקומן:

שמעתי בשם מרן הגה"ק הדברי חיים
 זי"ע ועכ"ה על הך דא"ל (ראה בליקוטי
 פתח על הל' פדה"ב בס"ק נ"ב בד"ה
 ומה, מקור לזה) דהאוכל מסעודת פדיון תבן
 סאילו התענה פ"ד תעניתים, והקשה הלא
 זו תשובה קלה היא וא"כ בקל אפשר להפטר
 מכל העבירות ותיירץ שכל זה רק כאלו
 ולא ממש התענה פ"ד תעניתים. אך להנ"ל
 זה כדעת הפרישה היא תליא בפלוגתא.

(ב בברכות (יו"ד סע"ב) א"ר מני
 גדול הקורא ק"ש בעונתה יותר מהעוסק
 בתורה מדקתני הקורא מכאן ואילך לא
 הפסיד כאדם הקורא בתורה מכלל דקורא
 בעונתה עדיף. ומכאן יהיה ראייה לסאורה
 כדעת הט"ז דשווין הם. דא"א כדעת
 הפרישה דאינו שזה לגמרי, א"כ י"ל
 סאדם הקורא בתורה ולא קורא בתורה
 ממש, משא"כ הקורא בעונתה שזה ממש
 לקורא בתורה, ומנלן דהקורא בעונתה הוא
 יותר מהעוסק בתורה. אע"כ דכ"ף הדמיון
 שזה לגמרי, וא"כ הקורא שלא בעונתה שזה
 ממש כקורא בתורה והקורא ק"ש בעונתה
 הוא יותר מהעוסק בתורה וא"ש בס"ד.

אך באמת מה יענה הפרישה לזה,
 וצ"ל דהפרישה יסבור שהכא שאני, שא"א
 לומר שגרע מהקורא בתורה דלמה יגרע,
 הלא סוף כל סוף קורא בתורה. אך וכ"ת
 למה משמיענו כל זה הלא ממילא ידעינן
 זה. י"ל או שמשמיענו שהוא רק כקורא
 בתורה ולא יותר שהקורא בעונתה יותר
 מהקורא בתורה שיש לו ב' מצות ביחד
 מצות ק"ש ומצות ת"ת, משא"כ הקורא

מכאן ואילך יש לו מצוה אחת עכ"פ של
 ת"ת ולא של ק"ש שהלא עברה זמנה. או
 ש"ל שמשמיענו שסד"א שהוא קורא לזה
 לק"ש א"כ אינו יוצא בזה ירי תורה וע"ד
 מי שיש לו היפוך כונה שאינו יוצא קמיל
 שיוצא כקורא בתורה שלכן אר"ש שבק"ש
 שחרית וערבית קיים לא ימוש וגו' (מנחות
 צ"ט ע"ב, נדרים ח' ע"א) א"כ בע"כ דשלא
 בזמנה שזה ממש לקורא בתורה וא"כ
 הקורא בעונתה יותר מקורא בתורה, א"כ
 משם אין ראייה ולק"מ ולא באתי אלא
 להעיר ולק"מ בס"ד.

(ג בנויר כ"ג ע"ב וכוהריות י' ע"ב
 ארנב"י גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא
 לשמה כו' והאמר ר"י א"ר לעולם יעסוק
 אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה
 שמתוך שלא לשמה בא לשמה אימא כמצוה
 שלא לשמה. וא"כ נחזי אנן דלשיטת הט"ז
 דכ"ף הדמיון היינו ששניהם שווין יובן
 הפשט בהגמרא שמתחלה היה סבור גדולה
 עבירה לשמה יותר ממצוה וכו' וע"ז מקשה
 והאמר ר"י א"ר לעולם כו' ומשני לא
 שעבירה לשמה גדולה ממצוה שלא לשמה
 וע"ש ברש"י, רק שגדולה ממצוה שלא
 לשמה. אבל א"א כהפרישה שאינם שווים
 א"כ מתחלה היה סבור שעבירה לשמה
 גדולה ועדיפא, ולהתירוץ אתיא כמצוה
 שלא לשמה ולא ממש, ומצוה שלא לשמה
 עדיפא א"כ הך דאמר גדולה עבירה לשמה
 כמצוה שלא לשמה היינו דמ"מ מצוה שלא
 לשמה עדיף יותר. א"כ אתיא מהיפך להיפך
 שמתחלה סבר שעבירה לשמה עדיפא,
 ועכשיו סבר מצוה שלא לשמה עדיפא. זה
 חידוש שבין ההו"א להמסקנא הוא מרחק
 רב, ממש מקצה אל הקצה.

(ד ביומא פ"ו ע"ב ופ"ז ע"א ועוד
 בכ"מ דא"ה כיון שעבר אדם עבירה ושנה
 בה הותרה לו, הותרה לו ס"ד אלא אימא
 נעשית לו היתר. ולשיטת הפרישה יובן
 שלהו"א של הגמ' ה' סבור שהותרה לו
 ממש, ולהמסקנא סובר דאינו דומה
 ממש רק נדמה לו קצת קצות, משא"כ

לשיטת הט"ז ששניהם שווים א"כ גם
 המסקנא הפירוש שהותרה לו ומה הועילו
 חכמים בתקנתן, ולא באתי רק להעיר.

ולפי"ז י"ל שבה פליגי ר"י ור"ל
 הנ"ל, שר"י ס"ל כשיטת הפרישה שאינו
 שווים לגמרי א"כ אף זהו קטן שנולד
 דמי מ"מ י"ל שקיים פ"ו במה שהיו לו
 בנים בהיותו עכו"ם משא"כ ר"ל סובר
 כשי' הט"ז ששוים לגמרי א"כ א"א לחשוב
 במה שהיו לו בנים בהיותו עכו"ם, ולכן
 ס"ל שלא קיים פ"ו ובהו תליא פלוגתתן
 וא"ש בס"ד.

ובפלוגתא זו יש תללות פלוגתות
 הרבה בש"ס ופוסקים, ואציין רק בקיצור,
 חקירת הטאון האריר ר' יוסף ענגיל ז"ל
 בספרו בית האוצר סימן ר"ז ע"ש. (ב
 פלוגתת הש"ס בברכות ל"ד ע"ב אי בע"ת
 עדיף או צדיק גמור עדיף וע"ז ארז"ל
 (ילקוט שמעוני תהלים ק"ב עה"פ תכתב
 וגו' ועם נברא יהלל י"ה, ומובא בש"ש
 בתחילת ההקדמה בתחילת ד"ה דבר)
 דהעושה תשובה קטן שנולד דמי. ותליא
 בת"ל ור"י לשיטתו דדמי ממש לקטן
 שנולד דמי ביבמות שס"ל דדמי ממש וכנ"ל
 ע"ש. (ג) גם פלוגתת ר"ע ור"י ביבמות
 ס"ב: אי ולערב אל תנח ירך קאי לתורה
 שיעמיד תלמידים או על אשה (סנהדרין
 י"ט): דכל המלמד את בן תבירו תורה מעלה
 עליו הכ' כאילו ילדו. ועי' בחכמת שלמה
 בא"ע סימן א' וא"כ תליא בת"ל. (ד) ובהו
 סרה קרשית התניא בריש ליקוטי אמרים,
 דכספ"ג נדחה (ל' ע"ב) אמרינן דמשביעים
 אותו תהי צדיק ואל תהי רשע וכו' ה'י'
 בעיניך כרשע, זהלא תנן (בפ"ב דאבות)
 ואל תהי רשע בפני עצמך ע"ש, אך להנ"ל
 לשיטת הפרישה לק"מ דהו"ק. (ה) ובהו
 מתורץ קרשית המפרשים בחולין (פ"ט ע"א)
 יעשה עצמו כאלם יכול אף לד"ת. והקשו
 דהאיך יש ס"ד לומר דכד"ת יעשה עצמו
 כאלם, אך להנ"ל מהט"ז ששווין ממש,
 א"כ מדאמר יעשה עצמו כאלם היינו לכל
 דבריו ואף בד"ת. ולכן תירץ דהכא שאני
 דכתיב צדק תדברון וא"ש בס"ד.

ובהו י"ל ג"כ שפליגי רחבשר"ג ור"י
 דרחבשר"ג ס"ל כשיטת הפרישה שאינם
 שווים לגמרי א"כ שפיר יש להענישם במה
 שלא קיימו ו' מצות ב"ב, משא"כ ר"י ס"ל
 כשיטת הט"ז שדומה ושוים לגמרי ולכן
 הקשה הלא קטן שנולד דמי ממש, א"כ
 האיך אפשר להענישם על מה שעבר מקודם
 ולכן אמר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות
 כישראל ועכ"פ זה תליא באשלי וברבא
 הנ"ל ובהו תליא בלוגתתם בס"ד.

(ג) ומכיון דהך פלוגתת ר"י ור"ל אתא
 לידן נימא בה מילתא ליישב עוד באופן
 אחר פלוגתת ר"י ור"ל במאי תליא אי
 קיים פ"ו, וגם ליישב קושית התוס' הנ"ל
 דאע"ג דלענין כמה דברים אמרינן גר
 שנתגייר קטן שנולד דמי, א"כ למה הבא
 יוצא בפ"ו במה שהיו לו בנים בהיותו
 עכו"ם.

ואקדים דבדי המנ"ח כמצוה ש"ן
 וע"ש כאורך, ותוכן דבריו איתא ג"כ
 במצה א' ע"ש. ואנקוט רק בקיצור הנוגע
 לעניינינו, דמסופק בקטן שנתגדל בימי
 הספירה ומנה כדרך הקטנים, או עכד
 שנתחדר בימי הספירה ומנה מקודם ג"כ,
 כי רשאי לעשות מעשהו"ג כו' אי מחויב
 מה"ת למנות בגדלותו ובגירותו בשנה
 הזיא, מי נימא דכחויב ובפטור תליא
 מילתא וכיון שהיה פטור אף שמנה מ"מ
 שמצוה א' היא ומקודם לא נתחייב גם עתה
 אינו מחויב מה"ת וכו' א"ד כיון שמנה
 אף שהיה פטור מ"מ לא בטל החשבון
 עכ"פ, וחייב מכאן ולהבא כו', אלא בעכד
 ונשתחרר מסופק אני אם מנה בעבדותו
 אם בטל החשבון כיון שאינו מחויב או
 עכ"פ כיון שעשה המצוה אפילו בפטור
 מועיל על אח"כ דאין החשבון בטל וצ"ע.

והנה נראה להביא ראייה קצת לדין
 זה כו' מהיו לו בנים בהיותו עכו"ם כו'
 דקיים המצוה כיון דרעו מיחוס אחריו,
 אף דעשיית המצוה היה בזמן שהי' פטור
 דב"נ אין מצווין על פ"ו כמבואר בסנהדרין
 נ"ט ע"ב מ"מ קיים המצוה המוטלת עליו

כו' ה"ג ע"ש. שר"ד בספר טורי אבן לר"ה בהא המבואר שם דכפאו ואכל מצה כו' אילימא דכפאו שד כו' התנן עתים חלים ועתים שוטה בשעה שהוא שוטה ה"ה כשוטה לכ"ר וע"ש שפירש חדינו כיון דהוא שוטה שפטור מן המצות. אין המצוה שעשה בשעת הפטור פוטרו אח"כ בזמן החיוב כיון דבשעה שעשה המצוה היה פטור, והקשה הטו"א מיבמות הנ"ל, ולדירי' ל"ק דחילוק גרול יש בין הנושאים דודאי אכילת מצה ושופר וכדו' המצוה היא לאכול מצה כו' א"כ בודאי סברא היא דאין עשיית המצוה פוטרת אותו אם עשה בזמן הפטור כיון שקודם לא נתחייב כלל ואח"כ נתחייב מה"ת שיפטור עצמו מה. אבל גבי פ"ו דהמצוה היא להיות לו בנים ולקייח אשה ולהוליד זו הכשר מצוה דא"א לקיים להיות לו בנים בל"ו, והמצוה אין לה הפסק כשאר מצות דק כל ימי חייו היא המצוה ובכל רגע מקיים המצוה, והרא"י דר"י בעצמו סובר שם דאם היה לו בנים ומתו לא קיים המצוה חזינן אע"ג דעשה המצוה והוליד מ"מ כיון שמתו נפסק המצוה, א"כ עיקר המצוה שהיה לו בנים, ע"כ אע"ג דהכשר מצוה היה בגיטות מ"מ עתה שנתגיד וחיוב במצות ועתה יש לו בנים מקיים המצוה כי מצוה זו נמשכת תמיד ועושה המצוה בחיוב, רק הכשר מצוה עשה בפטור, אבל במצוה וכדו' בשאר מצות דאין המצוה נמשכת רק המצוה היא העשיתי א"כ לאחר עשיית המצוה פסקה המצוה בודאי אין מועיל מה שעשה המצוה בעת שהיה פטור וכו' וע"ש להלן מה שהאריך עוד בה באורך.

וכדי שלא להשוות את דברי הטורי אבן לטועה ח"ו, י"ל שבאמת המנ"ח איל לשיטתו דבמצוה א' פליג על דברי התוס' ח"ל רע"פ הנ"ל איני מבין דברי התוס' בב"ב י"ג ד"ה כופין ועוד בכ"מ. דל"ת הוא בהערה העשה הוא בגמר ביאה. ולפי הנ"ל הנה בגמ"ב ג"כ לא קיים העשה, והגמ"ב אינו אלא הכשר מצוה והביא

שגם הטורי אבן השיג על דה"ת ע"ש באורך, וסיים ודברי התוס' צ"ע כעת. ובגוף קושית המנ"ח על התוס' עיקר במנחת סולת על אתר, שתיירץ בכמה אופנים רברי התוס'. ובקובץ שיעורים כתב ג"כ תירוץ א' כמעט כדברי המנחת סולת, הטו"א דלא נחית לחילוק של המנ"ח בע"כ ס"ל כדברי התוס' ולק"מ עליו בס"ד.

עכ"פ יש לנו מחלוקה גרולה בגרר מצות פ"ו, דלהט"א י"ל שהיא מצוה כשאר מצות משא"כ להמנ"ח הוא מצוה נמשכת. א"כ מעתה י"ל שבוה תליא פלוגתת ר"י ור"ל הנ"ל, שר"י ס"ל כדברי המנ"ח שהיא מצוה נמשכת ומכיון שיש לו בנים קיים המצוה. ור"י לשיטתו שס"ל שאם מתו לא קיים המצוה, שמה הוכיח המנ"ח שהיא מצוה נמשכת וכנ"ל, ולכן ס"ל דקיים המצוה מכיון שיש לו בנים, משא"כ ר"ל י"ל דס"ל כשי' הטו"א שהיא מצוה כשאר מצות, וגם י"ל שר"ל יסבור כשי' ר"ה שם (בד' ס"ב ע"א) דאם מתו קיים המצוה ע"ש. בע"כ שהמצוה נגמרה מכבר, וכמו בשאר מצות וכנ"ל. וא"כ מכיון שקיים המצוה בזמן הפטור אין בכהה לפוטרו כעת ולכן ס"ל שלא קיים פ"ו.

ומעתה סרה קושית התוס' ג"כ, שהכא שאני שמכיון שזה מצוה נמשכת לר"י א"כ שפיר ל"ש הכא כקטן שגולד רמי, שאד"נ כקטן שגולד דמי, מ"מ בניו חיים ולכן קיים המצוה, משא"כ בשאר מצות שפיר אמרינן שאינו פטרתו מכיון שעשאו בזמן הפטור וכקטן שגולד רמי ודו"ק כי נכון הוא בס"ד.

ומעתה לפי"ז מירשב אצלי שמעולם תמהתי על המנ"ח, שהאיך חולק על דברי התוס' הנ"ל, אך לפי"ז י"ל שהמנ"ח ס"ל כשיטת ר"י שע"ז בנה יסודו, ור"י ור"ל הלכה כר"י לבר מתלת (יבמות ל"ו ע"א) והתוס' אילי בשיטת ר"ל ושפיר פליג על דברי התוס' שלית הלכתא כותיהו, אך התוס' לשיטתם שלא תרצו כן ביבמות ס"ב ע"א בתוד"ה ר"י תירוץ הנ"ל שהכא

שאני, א"כ אינו מוכרח לומר שבוה תליא פלוגתת ר"י ור"ל ושפיר ס"ל כן כפי שכתבנו להעמיס בדברי ר"ל.

ובאמת שם בתוס' בב"ב י"ג ע"א בד"ה כופין ועוד בכ"מ תירצו כמה תירוצים. וי"ל אה"נ שתליא בהנ"ל, שאם סוברים כסברא הנ"ל אז י"ל כן, משא"כ אינך תירוצים דבדידה ליכא עשה וכו' ועוד ע"ש, ס"ל אה"נ כשיטת המנ"ח ולכן לא תירצו כן, וא"כ אה"נ תירוצי התוס' תליא בפלוגתת המנ"ח הטורי אבן הנ"ל ודו"ק כי נכון הוא בס"ד.

ד) אחר כתבי דברים האלה עינית בתוס' במס' בכורות בד"ה הא, שעוררו על שינוי הלשון בגמרא, דבכורות נקט הגמרא רי"א קיים פ"ו לא תהו בראה לשבת יצרה וביבמות קאמר דמעיקרא נמי פ"ו נינהו ע"ש, והנ"ל בע"ה שהיינו הך ואין כאן שום סתירת הסוגיות הכל עולה בקנה אחד. ועפ"י דברינו הנ"ל ועם עוד הקדמה אחת יש ליישב הכל על נכון בעהשית"ת. רבדרך פקודיך במצוה א' באות ח' ובאות י"א, ובחלק הדיבור אות א', כתב דאם נשא אילנית שאינה ראויה להוליד בטבע ונעשה לה גם שילדה לא קיים המצוה כיון שהוא לא השתדל במעשיו עפ"י התורה, התורה לא צותה במצוה זו בלשון לישא אשה רק פרו ורבו ובאמת אין זה ביד האדם, ע"כ משמע דוקא שהוא יצטרך לעשות במעשיו באופן הנאות בטבע לפרות ולרבות ע"ש.

הנה רציתי לומר שכ"ז בנוגע למצות פ"ו משא"כ בנוגע למצות שבת יוצא אף ע"י גם, והטעם, דהנה זה אנו רואין שמצות פ"ו חולק ואינו דומה למצות שבת, דבפ"ו ואיש מצוה ולא האשה, משא"כ בשבת גם האשה מצוה, וכמו כן בפ"ו אינם יוצאים כי אם בנן ובת, ושבת מקיימים אף בא'. ועיקר גם תוס' גיטין (מ"א ע"א) בד"ה לישא דאם היה יכול לקיים שבת כל זהו משום מצות פ"ו לחודי' לא הוי כפינן לרבו

דלא מיחייב בה כיון דאנוס הוא, ועיקר באנון דאורייתא כלל י"ג.

אי"כ י"ל דגם בנ"ד יהיה הנ"מ רלהדר פקודיך העיקר המצוה הוא פ"ו ומה יכל האדם לעשות רק ההשתדלות (כי מפתח החי' היא רק ביד הקב"ה תענית ב' ע"א), וא"כ אם בזמן של ההשתדלות א"א להוליד רק בדרך גם לא קיים המצוה כי לא נתנה תורה למלאכי השרת, ואין סומכין על הנס, משא"כ במצות שבת כתיב לא תהו בראה לשבת יצרה, ושם לא נאמר שום ענין של השתדלות, ורק לשבת יצרה. א"כ למי איכפת אם היה בדרך גם ובאיה אופן היה הלא סוכ"ס נתקיים לשבת יצרה א"כ שבת יוצא אף בדרך גם, ח"ב לענ"ד. ולהכי מרייק שם כדרך פקודיך נקט רק שלא קיים פ"ו ולא נקט שבת, שאה"נ ששבת קיים וכאמור. כ"ז אמרתי מכבר, אך מכיון שנתברר אצלי פלוגתת המנ"ח הטו"א הנ"ל חשבתני שיש לתלות דברי הדרך פקודיך בפלוגתת המנ"ח עם הטו"א הנ"ל, שא"א בהמנ"ח שהוא מצוה נמשכת ולכן לר"י קיים אף בבנים שהיו לו בהיותו עכו"ם, א"כ כ"ש שיוצא בדרך גם שלא גרעא מעכו"ם שנתגיד משא"כ הטו"א שלא נחית לזה דס"ל דהוא מצוה כשאר מצות, א"כ י"ל אה"נ יען שבהשתדלות לא הי' בדרך הטבע שילודי י"ל אה"נ שאינו יוצא, וכמו כן יש לתלות רברי השאילת יעב"ץ סימן צ"ו שכתב שאם בא על אשה בשינה לא יצא, ומכאן בשו"ת חמדת שאול (להרבה צ"ר שאלו ראובנערג ז"ל אב"ד דק"ק ראצפערטא) בס"מ ז' וע"ש שדן בזה, אך להנ"ל י"ל שלהמנ"ח שפיר יצא ושכרו אתו ופעולתו לפניו, משא"כ להטורי אבן י"ל שלא קיים המצוה.

אך ה' לי בעוררי ומצאתי במנח"ס באות ה' בד"ה הנה בדרך פקודיך שכתב כו הן על דברי הדרך פקודיך הן על רברי השאילת יעב"ץ ח"ל, ולסאורה תמוה דהרי ראינו בגר שקיים פו"ד בבנים שהיה לו בגיטותו אע"ג שהוא לא קיים המצוה,

עוד בענין גר המתגייר כקטן שנוולד דמי

הרב חיים אורי ליפשיץ

קטן שנוולד דמי יעו"ש. ולדעתי פשוט דיצא להם דמסתמא היה ליוצאי מצרים נשים הרבה שהיו מאותן שאין בני נח מזהירין עליהן, ועמרם יוכיח שגדול הדור היה ונשא דודתו, וכן אמרו ביומא פרק

ועל הפסוק "לך אמר להם שובו לכם לאהליכם" (דברים ה' כ"ו) המשך חכמה כותב: וז"ל, החתם סופר בחידושו לע"ז דף ס"ג בקטע האחרון כתב כי נתקשה כל ימיו מהיכן הוציאו רז"ל הא דגר שנתגייר

ולחשובים דעכו"ם מצווה על פ"ו וכו"ל ניחא אבל לרוב החולקים קשה וע"ש באורך. וכו"ה שהנחני בדרך אמת. ובה תליא אי יוצא פ"ו בממזר, ע"ש במנ"ח במצה א', שא"א כהט"א א"כ הוי מהב"ע משא"כ להמנ"ח דבשעת הלידה אין כאן שום עבירה ושפיר י"ל כהירו' שיוצא בה ואב"מ. ולפי דברינו הנ"ל שר"י ור"ל מחולקים בפלוגתא המנ"ח הטו"א דר"י ס"ל כסברת המנ"ח שהיא מצוה נמשכת, ומשעת הלידה מתחיל המצוה, ולכן אף בעכו"ם קיים פ"ו. משא"כ ר"ל ס"ל היא מצוה כשאר מצוות, וא"כ יען שבשעת קיום המצוה היה עכו"ם וגר שנתגייר קטן שנוולד דמי לכן לא קיים פ"ו, וההוסגיא ביבמות. אך בבכורות הוסיף ר"י לחזק הדברים רבע"כ קיים פ"ו. דהא לשבת יצרה וה קיים בודאי וכו"ל מדברינו שזה לכ"ע יוצאים רק בהלידה, וא"כ גם בעכו"ם יוצא בשבת, דהא לשבת יצרה וא"כ בע"כ דבזו ל"א קטן שנוולד דמי, א"כ מחזינן שבממילא ל"א קטן שנוולד דמי א"כ י"ל שפיר שאף פ"ו יוצא בזו דהא ל"א קטן שנוולד דמי ולכן יען דיוצא לשבת יצרה א"כ שפיר י"ל שקיים ג"כ פ"ו. ואין כאן סתירת הסוגיות וא"ש בס"ד.

ה) ובאופן שלישי י"ל במה תליא פלוגת ר"י ור"ל הנ"ל, ששם בגמרא משום דמעיקרא נמי בני פ"ו ניהוו, ובתוס' ד"ה בני פ"ו וא"ת דבסנהדרין ג"ט ע"ב משמע דב"נ לא מיפקדו אפ"ו, וי"ל דהא לאו בני חיוב אפ"ו קאמר אלא כלומר

ענין ג"כ במל"מ בפ"י ממלכים ה"ז. א"כ מעתה י"ל שבה גופא תליא פלוגת ר"י ור"ל, שר"י ס"ל שנברי מצוה בפ"ו, א"כ י"ל כתי' התוס' כפשוטו שמכיון שבנכריותו קיים מיפטר נמי כשנתגייר, לכן ל"א קטן שנוולד דמי, משא"כ ר"ל ס"ל שאינו מצוה בפ"ו, א"כ הדרא קרשית התוס' לדוכתא דלמה ל"א קטן שנוולד דמי לכן שפיר ס"ל דלא קיים פ"ו ופלוגתתם תליא בדעי רבוותא הנ"ל.

והנה באמת יש להאריך עוד בסוגיא זו כי יש בזה אריכות גדול, אבל אכמ"ל, ודו"ק בכל האמור כי הדברים נכונים הם בס"ד.

יו"כ בהנך דאיסורי לא פריצי בהו ועי' רש"י שבכו על הנוספות ואם לא היו רגילין לא היו בוכין ואיך אמר רחמנא אחר מתן תורה שובו לאהליכם ואין אהלו אלא אשתו הלא אלו שנשאו קרובותיהן צריכין לפרוש מהן וע"כ דגר שנתגייר כקטן שנוולד דמי ודו"ק, עכ"ל. הרה"ג ר' יצחק שופקא שליט"א מתפלל מאד על תאי גאון רשכב"ג ר' מאיר שמחה זצ"ל שנעלם ממנו גמרא מפורשת ובמסכת שבת (רף פ"ז ע"א) כתב ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות. ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא רברה שכנה עמהן אלא שעה אחת קבע להן זמן אמרה תורה,,היו נכונים וגו' אל תגשו" אני שכל שעה ושעה שכנה מורבת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה, ומנין דהסכים הקב"ה על ידו דכתיב,,לך אמור להם שובו לכם לאהליכם" וכתוב בתריה,,ואתה פה עמוד עמרי" וע"ז בא רש"י על לאהליכם מפרש,,להתיר נשותיכם לתשמיש שאסרתי לכם,, והח"א מציין ע"ז למנין דהסכים וכו' דאי כפשטיה לא לכתוב רק שובו לכם או שובו לאהליכם וכתוב בתרי' ואתה פה עמוד עמדי דאי כפשטיה לא לכתוב רק פה עמוד ול"ל לכתוב עמדי אי לאו להך דרשה לפרוש מן האשה וכו'.

באבות דר"נ פרק ב' כתב פי' מן האשה והסכימה דעתו לדעת המקום כיצד אמר מה אם ישראל שלא נתקדשו אלא לפי שעה ולא נודמנו אלא לקבל עליהם עשרת הדברות מחר סיני אמר לי הקדוש ברוך הוא לך אל העם וקדשתם היום ומחר ואני שאני מזומן לך בכל יום ויום ובכל שעה ואיני יודע אימתי מדבר עמי או ביום או בלילה על אחת כמה וכמה שאפרש מן האשה והסכימה דעתו לדעת המקום. רבי יהודה בן בתירא אומר לא פירש משה מן האשה אלא שנאמרה לו נפי הגבורה שנא' (במדבר י"ב) פה אל פה אדבר בו פה אל

פה אמרתי לו פרוש מן האשה ופירש. י"א לא פירש משה מן האשה עד שנאמר לו מפי הגבורה שנאמר לך אמור להם שובו לאהליכם וכתוב בתריה ואתה פה עמוד עמדי חזר לאחוריו ופירש והסכימה דעתו לדעת המקום עכ"ל. והקנין יהושע מציין על אבדר"נ דין ק"ו לא ידעתי פירישו וכו'. ועיין גם כן בשו"ת מנחם משיב מהרה"ג ר' מנחם הירשבוים (ניו יורק). וגם לא ידעתי מה שהמשך חכמה כותב ועמרם יוכיח שגדול הדור היה ונשא דודתו, כי כפי הסדר הדורות (ב"א שצ"ב) עמרם לדעת חז"ל מת קורם כ"א שצ"ב א"כ היה משה במיתת אביו קרוב לכ"ד שנה ע"ל ב"א ונ"ה ורס"א. ע"כ עמרם לא היה בקבלת התורה כי,,ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה (שמות ו' כ'),,ומשה בן שמונים שנה ואחרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה (שמות ז' ז') ע"כ בקבלת התורה היה איזה שמונים שנה ואביו עמרם לא היה בעולם אלא יכולים לומר שהמשך חכמה רוצה לדייק בזה, שעמרם יוכיח שבמעשיו הוא יוכיח לאחרים שמותר לו לנשוא דודתו, כדי לציין שהרמב"ם (הלכות נולכים פרק ט' א') כותב: בא אברהם ונצטוה יתר על אלו (מצות בני נח) במילה הוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטוה עמרם במצות יתירית עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו עכ"ל. הרדב"ז מעיר על עמרם אולי יכולין לתרץ את הג"ר מ"ש לפי מה שהרב ר' משה צבי נריה (בתורה בעל פה מוסד הרב קוק שנת תשל"א (דף ק"ד) כותב:,,ברם מפי כתבו של מהר"ל מפראג ז"ל שמענו — כאמור — שדוקא במעמד הר סיני לא היה לישראל דין,,כקטן שנוולד דמי", כיון שקבלו תורה לא מרצון אלא מאונס (גור אריה, בראשית מ"ו י'). ואי קשיא עלי' קושיית הגרמ"ש ז"ל, איך נאמר להם שובו לכם לאהליכם?

עוד בענין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי

מוחרר מאיר הירמיענספלד

בקונטרס הקודם כתבתי שלענ"ד זה הכלל למדו מהפסוק ואם אין לאיש גואל, וכי יש לך אדם מישראל שאין לו גואל (קרוב יורש) אלא בגזל הגר הכתוב מדבר ואמו רחמנא איש, איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואלין אבל קטן בידוע שאין לו גואלין (סנהדרין ס"ח ע"ב) ואמרת שסאן התורה מעידה ג"כ שכל קרוביו שבניוהו, גם העריות, נעשו

רחוקים עליו ואם נתגיירו הוא מותר בהם. וכתב ע"ז הרב חיים אורי ליפשיץ שליט"א לראות בספר משך חכמה על התורה (מהגאון אור שמח על הרמב"ם) על הפ' לך אמור להם שובו לכם לאהליכם (דברים ה') שמביא הח"ס בחידושי לע"ז דף ס"ד ע"א שכתב "וינעתי הרבה ולא מצאתי מנ"ל לרבנן הא דקטן שנולד דמי ומותר באחותו ובבתו ובאמו", שכבר טרחו

אפשר לתרץ שלא נאמרה להם פרשת עריות בו במעמד, ואמנם מצינו שהר"א מוזחי ז"ל פירש עה"פ בוכה למשפחותיו (במדבר י"א י') שלא נאמרה פרשת עריות לישראל עד לבני נסיעתן מהר סיני (ועי' כלי יקר שם עה"פ ויהי העם כמתאוונים) ולשיטת הגרמ"ז ז"ל נפרש שאותה בכיה לא היתה על חובת הפרשה מנשותיהן שכבר נישאו, אלא על ההגבלות השונות שנתחדשו ע"י איסורי עריות בכלל (ע"י רש"י ז"ל במס' שבת ק"ל ע"א, שנאסרו להם קרובות), היינו שמסאן ואילך לא יוכלו להתחתן אתן".

ובענין גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, עיין יבמות כ"א ע"ב, בכורות מ"ז ע"א, רמב"ם הל' איסורי ביאה פ' י"ד הלכות י"א י"ב, והל' עדות פי"ג ה"ב, טור ושו"ע יו"ד סימן רמ"ט.

ועיין ג"כ בחתם סופר בדרשותיו, לפ' בהעלותך עה"פ בוכה למשפחותיו; ומאז שנים לפני הג"ד מאיר שמחה זצ"ל העיר ר' יעקב "בעל הטורים" הערה על הפסוק "לא תטה משפט גר יתום (דברים כ"ד י"ז)" ולא אמר גר ויתום לומר לך גר שנתגייר כקטן שנולד דמי כלומר כל גר הוא בבחינת יתום. (עיין ג"כ בספר

יהודי מיהו ומהו מאברהם קורחן תל אביב תשל"ד דף 22).

ולפי הג' ר' מ"ד פלוצקי זצ"ל כספרי כלי חמדה פ' ויגש (עמוד 118) כותבו, "ונלענ"ד בכוונתו דלא שייך בישראל בקבלת התורה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, דאדרבה הרי עיקר נתינת התורה לישראל מפני שהם שייכים לה והיא שלהם, מפני שהם בני אברהם יצחק ויעקב, דוקא בגר מאומה אחרת הבא להתגייר, שהוא מפריד עצמו מאומות העולם ומדיבק עצמו בהש"ת, הרי הוא כקטן שנולד".

וראה ג"כ בספר נועם מגדים מהרה"צ ר' אליעזר הלוי הדרוויץ אב"ד דק"ק טרניגרד שמפרש את הגמרא (פסחים נ"ו ע"א) "יעקב אמר שמא יש חס ושלום פסל במטתי וכו' אמרו לו בניו שמע ישראל וכו' אין בלבנו אלא אחד", וע"ז אומר הנועם מגדים "מה ענין האחדות למטתו של יעקב אלא יעקב אינו ע"ה חשש שמא יש פגם במטתו ע"י שלקח שתי אחיות ולכן ענו לו ד' אלקינו ד' אחד ואנו שומרים תורתו ועל פי תורה גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ומותר בשתי אחיות אין כאן פסול" עכ"ל.

ובזכות להגדיל תורה ולהאדירה

הק' חיים אורי ליפשיץ

בה גדולים ולדעת המשך חכמה פשוט הוא דבכל זה יצאו להם מזה הפסוק דשובו לכם לאהליכם, שמסתמא היו ליוצאי מצרים נשים הרבה מאותן עריות שאין בני נח מוחרין עליהן ועמרם יוכיח שגדול הדור היה ונשא דודתו (וכגון שמעון שנשא לדינה אחותו מאב ואם, יעקב שתי אחיות, יהודה את כלתו) ואיך אמר רחמנא אחר מתן תורה סתם שובו לכם לאהליכם ואין אהלו אלא אשתו (עיין תרגום יונתן שם, וגם ברטנורה נגעים פי"ר מ"ב, ופשוט הוא בהגמרא), אלא ע"כ משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, דאו לישראל דין גרים היו להם, והותרו בעריות שהיו להם קודם, ואף דבריש ביצה (ה' ע"ב) מוכיח דזה הקרא בא למד דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו, כמו שהיה צריך להתיר גשותיהם שנאסר להם לג' ימים בקבלת התורה, מ"מ שניהם במשמע.

ואני אסיר תורה להרב הנ"ל שבבקיאותו ורחיב לבו השמעתא, אבל בעניי לא הבנתי מה שפשוט הוא להגאון משך חכמה, רמן הקרא שובו לכם לאהליכם אין להתיר אלא העריות שלקחו כבר קודם, וגם לכל היותר רק אותן שבני נח מותר בהן, ואיך אפשר להתיר מזה לגוי המתגייר כל העריות אף מה שאסור לבני נח כגון אמו ובתו, ומן התורה אפילו ליקח אותן בתולה? וגם איך א"ל בישראל במתן תורה שכל קרוביו שהיו לו קודם נעשו רחוקים עליו וממילא אין להם חלק באבותיהם הלא מקרא מלא כתוב ויתילדו על משפחותם פירש"י הביאו ספרי יחוסיהם וכו' (במדבר א' י"ח) ועוד כנהג.

וגם הרב הנ"ל מביא בעצמו דברי קדשו של מדר"ל מפראג זצ"ל בפירושו גור ארי' (בראשית מ"ו י') שמאריך ומסיק אף שישראל במעמד הר סיני היו להם דין גרים אבל לא בה כקטן שנולד דמי כיון שקבלו תורה לא מרצון אלא מאונס" ומפרשו הגאון ר' מ"ד פלוצקי זצ"ל בספרו כלי חמדה על התורה (ויגש עמוד 118)

כוונתו דלא שייך בישראל לומר דקטן שנולד דמי, כיון שהקב"ה כפה אותם והראה בה שישראל אין חיותו כ"א עפ"י התורה"ק, שעיקר נתינת התורה להם מפני שהם שייכים לה, היא שלהם, מפאת שהם בני אברהם יצחק ויעקב, דוקא בגר הבא להתגייר מאומה אחרת שהוא מפריד עצמו מהן ומדיבק עצמו לשכינה, הלא הוא כקטן שנולד, אמנם ישראל להיפך, הם נתייעדו מראש לקבלת התורה ובאו למדרגה זו ע"י האבות ובה נשלמו תכלית הבריאה וח"ו לא פסקו מהאבות ואיך שייך לומר בהם דהוי כמו קטן שנולד, עכ"ל.

ולענ"ד שמשמע זה ג"כ לא היה צריך להם לטבול כליהם או. וגם בפיה"מ להרמב"ם (דמאי פ"ו מ"י) מצינו כעין סברא זו, שמפרש וגר אינו יורש את אביו מן התורה, לפי שאין ביניהם קרובה, שהחת הבדיל ביניהם, עכ"ל.

וקרשית המשך חכמה איך נאמר לשוב לאהליכם, באמת לא קשה, שאפשר שעדיין לא היו צריכין לפרוש מנשותיהם העריות באותו מעמד כפי הר"א מוזחי זצ"ל על הפסוק בוכה למשפחותיו (במדבר י"א י') שלא נאמר להם פרשת העריות עד אחר נסיעתן מהר סיני שהיה רק בכ' אייר בשנה השנית, ועוד א"ל אף שנאסר להם העריות מיד אבל לא מה שנשאו כבר ולא מכח כקטן שנולד דמי, ואותה בכ"י לא היתה משום גשותיהם שכבר לקחו אלא על איסורי עריות שנתחדשו, היינו שמסאן ואילך לא יכלו להתחתן באלו (עיין כלי יקר שם על הפסוק ויהי העם כמתאוונים). ממילא אין שום שייכות וראיה לפע"ד משובו לכם לאהליכם לדין גר המתגייר כקטן שנולד דמי, וכבוד והגאון משך חכמה במקומו מונח.

וגם מצא הרב הנ"ל שליט"א להר' יעקב בעל הטורים זצ"ל שכתב עוד מאז שנים קודם הזת"ס זצ"ל על הפסוק לא תטה משפט גר יתום (דברים כ"ד י"ז) ולא

אמר גר ויתום, לומר לך גר שנתגייר כקטן שנוולד דמי, כלומר כל גר הוא בבחינת יתום, דכל מקום שנוכר יתום דוקא קטן, עכ"ל, ואולי זה רק לרמז ולא ללימוד גמור. אבל עדיין לא היה נוח לי, איך שהח"ס ז"ל יגע הרבה ולא מצא זה הלימוד ואם אין לאיש גואל שבגזל הגר הכתוב מדבר ולדייק כמו שכתבתי. ועינית בפנים בחידושי הח"ס שם בע"ז ס"ד ע"א, ונשתוממתי על המראה ושמחתי מאד שכונתי לדעת קדשו, שלאחר שכתב הח"ס ויגעתי הרבה ולא מצאתי מנ"ל לרבנן הא דקטן שנוולד דמי וכו' מסיים והלא פ' גזל הגר אפשר דקאי אשתוקי ואסופי ישראל או אעבד משוחרר דמעיקרא חמור השתא אדם (קידושין ס"ב ע"ב) וכו'.

הנה גם לדעת קדשו נוטה למימר דזה דגר כקטן שנוולד דמי מגזל הגר למדו ועל כרחך כמו שפירשתי אלא דקשה לו בכלל על אוקימתא הגמרא מנלן דהקרא בגר איירי, דילמא בשתוקי ואסופי ישראל וכו' דגם להם אין יורשים (ואפילו בשתוקי דמכירים משפחת האם, משפחת האם אינו קרוי משפחה לירש אותו).

ונ"ל אי משום קושיא זו לא איריא, אף שיודע ערכי, מה אני כנגד השמש מופת הדוד אבל כך הוא דרכה של תורה, שלכל אחד ניתנה לו מקום להתגדר בו, וגם אפשר דהח"ס עצמו חזר מספיקו זו, כדלקמן.

דלכאורה קשה מה זה שאין לך אדם מישראל שאין לו קרובים ופירש רש"י בקידושין (כ"א ע"א) בעוד א' מכל ישראל קיים הוא קרוב לו, ובסנהדרין (ס"ח ע"ב) כל זמן שלא כלו בני יעקב הקרוב קרוב קודם, וקשה ומה בכך, הלא הגזלן סכ"ס אינו יודע מי הוא היורש ימי הקרוב יותר להחזיר לו, והלא אין סברא ליתן לכל אדם מישראל (סימן לדבר: ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי וגם יש קרוב ממני, רות ג' י"ב) ולעולם אפשר לאוקמי גם בישראל, אלא שאין מכירין לו שום יורש ויתן

לכהן, אלא על כרחך משמע לחז"ל ואם אין לאיש גואל פי' אם הגזול שמת הוא איש שאין לו כלל וכלל שום יורש, וזה הוא הגר בלבד, דדוקא בגזל הגר מקפיד הקרא לכפרה ע"י הכהן (רמב"ם הל' גזילה פ"ח מן ה"ו ולהלן) אבל איה"נ בישראל אם לא מצא יורשים כשאר ממון שאין לו תובעיים חשוב ואין לכהן חלק בו (ועיין ח"ס חושן משפט תשובה קכ"ב, דשם השאלה למי להחזיר אם אינו מביר שום יורש) דהקרא בא להוציא ישראל שאינו קרוי אין לו יורש, אף שפעמים אין אנו יודעים היורש הקרוב, כל זמן שלא כלו ח"ו בני יעקב, הראיה לי לזה מח"ס עצמו (יו"ד תשובה קכ"ו) שכתב מה שאמרו חז"ל וכי יש לך אדם מישראל, לאו דוקא אדם מישראל אלא גם מכרי קרוי יש לו יורשים, ולאפוקי גר בלבד, עכ"ל.

ובזה מתורץ היטב קושית הח"ס בחידושי לע"ז, שא"א לאוקמי באסופי ושתוקי ישראל, דבאלו אף שאין אנו מכירים יורשיהן, אבל פשיטא דהם ג"כ יש להם יורשים קרובים, בעוד א' מכל ישראל קיים, דהם אינם אלא ספק ממזדים מישראל והדין אפילו ממזר ודאי יורש ומוריש כאחיו הכשרים.

ועוד י"ל שעיקר בכל כיוצא בזה כשיטת הרמב"ם, שבכל מקום קבלת חז"ל בפירוש הקרא עושה דאורייתא, ועיין שדי חמד בכללי הפוסקים (סימן ה' אות ד' ו') ועיין כ"מ בהלכות מאכלות אסורות (פרק י"ז ה"ח) בשם תשובת הרשב"א שאף שהרמב"ם כותב גבי טבילת כלים ל' מדברי סופרים וגם לשון ואמרו חכמים, הוא אומר ג"כ שם ומפי השמועה למדו, ור"ל שהסופרים — הם חז"ל — קבלו פירוש הקרא כך הוא דאורייתא, וכן מצינו בכ"מ בריש ה' אישות: 'דברי סופרים כלומר דבר שאילו לא שקבלו סופרים פירושו לא היינו מבינים אותו כך' וכמו כן בגזל הגר הוא קבלת חז"ל פירושו וכן מדקדק הרמב"ם כאן ג"כ בלשונו שהבאתי מיד

בענין מלקות במוכר יפת תואר

שמואל קליין, חבר הכולל

מחמת עבירה זו שעובר עכשיו אבל היכא דבלא"ה לא אתני מעשיו בזה לא לקי על שעבר אמימרא דרחמנא דהא לא אתני מעשיו מסיבה אחרת, וא"כ ביפת תואר כשמוכרה אחר שנתגייה הרי בלא הלאו של מכירת יפת אסור ג"כ למוכרה דהא אסור למכור ישראלית וממילא לא אתני מעשיו ובכה"ג מודה רבא דלא לקי וא"ש דברי הרמב"ם בהל' בכורות הנ"ל שכתב דלא מהני המכירה וגם לא לקי.

אלא דמקום הניח לנו המנ"ח כי לא הזכיר כלל מדברי הרמב"ם בספר המצוות שכתב שם הרמב"ם דלקי וסתירת הרמב"ם במקומה עומדת.

ע"כ נלענ"ד בהקדם מש"כ עוד שם במנ"ח ז"ל, ויצא לנו ג"כ דקודם הגירות אם ירצה יכול למוכרה וכו' אך בדברי הרמנ"ח כאן מבורר דאחר ביאה ראשונה אינו יכול למוכרה עכ"ל, ועי' רמב"ן עה"ת שכתב ג"כ דאחר ביאה ראשונה מותר עלי' בעימור ומכירה, ובספר המצוות כתב כן הרמב"ם שהזרחנו שלא למכור אשת יפת תואר אחר שבא עליה פעם אחת בבית אחר לקיחת העיר, ולכאורה היינו ביאה ראשונה דעי' רמב"ם הל' מלכים שלא יבא עליה

כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' בכורות ה"ה ח"ל, ויראה לי שהמוכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח ולפיכך אינו לוקה וכו' וכמוכר יפת תואר כמו שיתבאר במקומו עכ"ל. ובמל"מ שם הקשה וז"ל, ועיין במנין המצוות מל"ת סימן רס"ג שכתב שמוכר יפת תואר לוקה היפך מש"כ כאן וצ"ע, עכ"ל המל"מ.

ומה שנלענ"ד ליישב סתירת הרמב"ם דעי"ש בלח"מ שהקשה דהא רבא ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני ואפ"ה לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא ואיך כתב הרמב"ם דלא לקי משום דלא אתני מעשיו ונזחק לתרץ דהרמב"ם פסק בזה כאבני דהיכא דלא מהני לא לקי אבל תביא אח"כ דמדברי ה"ה בפ"א מהל' גזילה משמע דעת הרמב"ם לפסוק כרבא. גם במנחת חינוך מצוה תקל"ג הקשה עמש"כ הלח"מ דהא אבני ס"ל אי עביד מהני וא"כ אי נימא דהרמב"ם כאבני ס"ל למה כתב דלא מהני המכירה, ונמצא לפ"ז הרמב"ם דלא כאבני דלא כרבא. ותירץ הגנ"ח עפמש"כ לעיל בפ' בחקותי דהא דס"ל רבא דלקי משום דעבר אמימרא דרחמנא היינו היכא דלא אתני מעשיו דוקא

בגרותו שקטן אינו מוליד, וא"כ ממילא למדו מזה גם הכלל שגר המתגייר גדול כגר קטן שנוולד דמי (ולא כגר קטן סתם, דקטן אינו מוליד אבל הוא מוליד ונקט ל' שנוולד) שבשעת התגיירותו או בודאי גם גדול עדיין דין אינו מוליד יש לו הדומה לגר קטן דקרא אבל לענין עריות באמת אין נ"מ אם נולד אומוליד ונמצאו למדים מואם אין לאיש גואל כלל גדול, שכל המתגייר, קרובים נעשו עליו רחוקים) ומותר מן התורה בכל העריות הבאים לו מגיותו ונתגיירו.

במאמרי 'מפי השמועה למדו שבגזל הגר הכתוב מדבר' שאף אם אפשר לפרש הקרא בענין אחר, כגון פשוט בישראל שלא מכירים לו יורשין, אין לנו לסמוך אלא על קבלת חז"ל בפירוש הקרא והוא דאורי', וכן נ"ל שגם הח"ס חזר מספיקותיו שבחי' לע"ז כאשר נראה בתשובתו ביו"ד קכ"ז שהבאתי לעיל.

סוף דבר אם ידוע שבגזל הגר הכתוב מדבר, וע"כ כן הוא, שכן קבלו חז"ל, הכי מעיד לנו שגר קטן אין לו שום קרובים, לא מגיותו שאלו נעשו רחוקים עליו, ולא

בענין גונב דעת הבריות

אליעזר ליפא בערגער, בן הרהגה"צ ראב"ד דק"ק מישקאלץ זצ"ל
חבר הכולל

ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני אלא א"כ הודיעו, ולא יאמר לו סוף שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר וכו', ת"ד לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין

במסכת חולין (דף צ"ד ע"א), אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים וכו' תניא היה ר' מאיר אומר אל יסרבה אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא

מהני מכירתו ולא לקי והיינו ג"כ משום דבלא"ה לא אהני מעשיו וכמ"ש ס"פ בחקותי לפי דעת הרמב"ם בהל' מעילה המוכר עולתו ושלמו לא עשה כלום. ושפיר מיושב דעת הרמב"ם כר"בא וגם מתורץ סתירת דבריו שהקשה במל"מ הניח בצ"ע. ומה שהוכיח במנ"ח שם דדעת

במלחמה אלא מכניסה לביתו לביאה ראשונה, וא"כ ליכא למימר כדברי המנ"ח בדעת הרמב"ם דאיסור המכירה דוקא בגירותה וכמו שדחה המנ"ח בעצמו מדברי החינוך, ולפי"ז חוץ מסתירת הרמב"ם שש לן לבאר שיטת הרמב"ם בהל' בכורות שפי' ולא סאביי ודלא כר"בא דאי סאביי דס"ל אי עביד מהני הא פסק הרמב"ם דלא מהני המכירה ואי כר"בא הא ס"ל דלקי ואיך כתב הרמב"ם לא אהני ולא לקי.

הרמב"ם דמוכר יפ"ת לא לקי מדלא מנאה בכלל הלוקין בפ"ט מהל' סנהדרין, ולפי דבריו יקשה למה לא מנה מוכר יפ"ת קודם גירותה דלוקה, ובאמת לא עלינו תלונתו כי הרמב"ם בעצמו כתב בסהמ"צ דהמוכר יפ"ת לוקה אלא שהמנ"ח לא הזכיר כלל דברי הרמב"ם בסהמ"צ, והנלענ"ד עפ"מש"כ הלח"ז שם בהל' סנהדרין לתרץ הרבה לאוין שלא באו במנין וכתב משום דעיקר קרא לא אתי למלקות ע"כ לא מנאם הרמב"ם עיי"ש, א"כ הכא נמי י"ל דהנה מסדר הכתובים משמע דלאו דמכירה דוקא אחד גירותה וכמ"ש"כ במנ"ח שם ורצה לדייק מזה דדעת הרמב"ם דדוקא אחר גידות איכא ל"ת, אלא דצ"ע על דברי המנ"ח ממש"כ הרמב"ם בסהמ"צ דמביאה ראשונה אסור למוכרה היינו קודם גירותה כנ"ל, ועכ"פ אהני לן דברי המנ"ח לומר דאע"ג דהלאן איכא גם קודם גירותה מ"מ עיקר קרא אתי לאחר שנתגיירה שכן מוכח מסדר הכתובים וא"כ מתורץ למה לא מנה הרמב"ם מוכר יפ"ת קודם גירותה דלוקה דהא עיקר קרא לאחר שנתגיירה ואינינו לוקה וכמו שביארנו בס"ד.

אלא דלאחר העיון יש ליישב הכל על נכון דחודא מתורצת בתורתה, דעולם אינא לך כדברי המנ"ח בביאור דעת הרמב"ם בהל' בכורות די"ל דס"ל כר"בא דאי עביד לא מהני ואע"ג דר"בא ס"ל דלקי שאני הא דבלא"ה לא אהני מעשה המכירה, אלא שהיה קשה בה דהו דוקא אחר שנתגיירה דברי הרמב"ם בסהמ"צ כתב דאיסור מכירה מביאה ראשונה דהיינו קודם שנתגיירה, לא קשה מידי ואדרבה מחמת קושיא זו נתיישב לנו סתירת הרמב"ם דמשו"ה כתב בספר המצות דלקי דהתם מיירי הרמב"ם במוכרה קודם שנתגיירה וכדמשמע לשונו כדלעיל ושם לא שייך סברת המנ"ח דקודם שנתגיירה אין בה איסור מכירה בלא"ה ושפיר כתב הרמב"ם דלקי וכדברא, אבל בהל' בכורות י"ל דאיירי הרמב"ם במוכרה אחר שנתגיירה ואז שייך שפיר סברת המנ"ח דבלא"ה אסור למוכרה משו"ה לא לקי אפילו לר"בא, והוי דומיא דמעשר בהמה דפסק שם הרמב"ם גם כזה דלא

המתקשקש (פי' שהם חסרים) וכו' מפני שמתעזה ואם יש שם חבר עיר מותר וכו' עיי"ש כל הגמרא.

ויש לדקדק דבאיסור של סוך שמן מפך ריקן איתא בגמ' שאם הוא ערשה כן בשביל כבודו או מותר, וכן כשהולך לאבל אומר הגמ' ההיתר הזה כשמסרהב את חבירו לסעוד אצלו וכשמשלח לו דורות או כשפותח לו חביות. ועוד יש לדקדק דמגמ' משמע שדוקא לסרהב לחבירו לבא אצלו אסור, וכן לא ירבה לו בתקרובת אסור, אבל פעם אחת או שתיים מותר, וכ"כ באמת בב"ח ובדרישה ובפדישה ובסמ"ע ח"מ סימן רכ"ח (סק"ח). וא"כ לפי"ז צריך להבין דלמה בסוך שמן כשך ריקן אסור לומר אפילו פעם אחת שיסוך מהשמן שבפך הריקן, ובכלל צריך להבין דאם האיסור הוא משום גניבת דעת שחבירו חושב שהוא יתן לו משהוא ובאמת היא אינו רוצה לתת לו, א"כ מאי הנפק"מ בין לשלוח דורות שדוקא להרבות אסור, לסוך שמן מפך ריקן שאפילו לומר פעם אחת אסור.

ונלענ"ד לבאר הענין, דהנה באמת צריך להבין מהו הטעם של האיסור של גונב דעת חבירו. והנה ברש"י איתא שני טעמים, כד"ה משום דגונב דעתו כתב רש"י, דעובד כוכבים סבור שישאל זה אהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שרציית לעצמו ואח"כ נתנה לו, והיא לא נטלו ונמצא מחזיק לו טובה בחנם. משמע מרש"י שהאיסור הוא משום שהיא גורם שחבירו יחזיק לו טובה בחנם, והוה הוי כמו מוציא ממון מחבירו שלא כדין, וכן כתב רש"י כד"ה לא יסרבה, משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם כסבור ולא יפתח לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה בחנם כסבור וה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר תבית זו חסרה ותתקלקל יינה וכו', מכל דברי רש"י הנ"ל מבואר שאיסור

גניבת דעת הוא משום שהוא מוציא ממון מחבירו שלא כדין, שחבירו סבור שוריא אהבו מאד ויחזיר לו טובה בחנם. ובאמת אי' ברש"י עוד טעם, שכ' בד"ה לא יביא לו פך ריקן, וגונב דעתו כסבור שיש בו שמן, וכן בד"ה המתקשקש, לפי שזה סבור שהוא מלא, ורש"י אינו אומר כאן שחבירו חושב שהוא אהבו מאד או שיש לו הפסד גדול בשבילו, ועיי"ז יגרום שחבירו יחזיר לו טובה בחנם, רק כ' שחבירו חושב שהוא מלא ובאמת הוי חסר. ונמצא לפי"ז שכנגיבת דעת יש שני טעמים של איסור, א' מפני שהוא סתם מטעה את חבירו הוא מדבר א' בפה זא' בלב, וכן כתב הרמב"ם בהל' דעות (פ"ב ה"ו). ועוד טעם מפני שהוא מוציא ממון מחבירו שלא כדין.

ולענ"ד נראה לומר שהני תרי טעמי לא פליגי כלל אהדדי, ולא כל פעם שייך הני תרי טעמי, שהטעם של מחזיק לו טובה בחנם שייך רק אם הוא מראה עצמו שהיא אהבו מאד כמש"כ רש"י או שמראה עצמו שיש לו הפסד גדול בעבורו כמש"כ רש"י, משא"כ כשמטעה אותו על השמן שחבירו חושב שהוא מלא ובאמת הוי חסר, שם אינו ערשה לו טובה גדולה כ"כ שעיי"ז יחזיר לו טובה בחנם, ושם שייך רק הטעם שהוא מטעה סתם.

ולפי"ז ניחא כל הדקדוקים הנ"ל, שי"ל שההיתר שאיתא בגמרא ואם בשביל כבודו מותר, היינו רק כשמטעה אותו סתם ואינו מראה לו שהוא אהבו מאד, ואז אמר' שאם עשה כן מפני כבודו כדי שיהנה חבירו מותר, משא"כ אם הוא מוציא ממון מחבירו שלא כדין, או אפילו מפני כבודו אסור, שהרי בחדי שאסור להוציא ממון מחבירו שלא כדין מפני כבודו, והוה פשוט. ולפי"ז יש להבין למה כשקורא לחבירו פעם אחת או שתיים לאכול אצלו מותר, שזה כבוד לאדם שיקרא לו לאכול כמש"כ הסמ"ע בחו"מ סימן רכ"ח (סק"ח) ואינו מראה לו בזה שהוא אהבו מאד וא"כ לא יחזיר לו טובה בחנם, וא"כ מותר להטעותו

ישׁוב נכון בשׁיטת הר"ן ברין חשיב"ם ששוחטין לו בשר ואין מאכילין אותו נבילה

ישראל אר"י לייב הכהן ראלניצקי, חבר הכולל

בש"ע ה' שבת (סי' שכ"ח סעיף י"ד) איתא, ה' חולה שיש בו סכנה וצריך בשר שוחטין לו ואין אומרים נאכילנו נבילה. וכתב המג"א שם ס"ק ט' דהר"ן ביומא כתב הטעם דנבילה עובר על כל כזית ממנה ובפחות מכזית איכא נמי איסור דאורייתא אע"פ שאין בו מלקות והוי הרבה לאוין וחמירי מלאו אחד דשבת, והקשה עליו בספר תהלה לדוד וז"ל, דלכאורה דברי הר"ן צ"ע דמש"כ לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה וחד לאו איכא ולפי מה שהבאתי בסימן שי"ח (בשם התבואת שור) שגם בשחיטה חייב על כל פורתא ופורתא משום נטילת נשמה וכה"ג במידי דחייב מלקות אי מתרינן ב' בכל פורתא ופורתא היה חייב על כל א' ואחת והוא דומה ממש למ"ש הר"ן בנבילה. ולפי"ז מש"כ הפמ"ג א"א סק"י דאם צריך לשחוט הרבה עופות ויעבור בשחיטה על כל א"א ויש נבילה מזומנת ל"ש תי' הר"ן ז"ל. ע"כ ליתא דגם בשחיטה אחת

יש כמה לאוין עכ"ל התהל"ד. ואחר העיון נראה דדברי הר"ן והפמ"ג נכונים מאוד דאויל לשחיטתו, ההגה מקוד דברי התהל"ד הוא מדברי התבו"ש בסימן י"א ס"ק י"ב דקאי שם על דברי הש"ך בסימן ב' ס"ק י"ז שביאר מש"כ המחבר שם דמומר להכעיס שחיטתו נבילה דמיהו באותו שחיטה לא נעשה בה מומר כיון דעדיין לא הוי מומר, וע"ז דאריך התבו"ש לחלוק דאף באותו שחיטה נעשה מומר והביא ראיה מדברי הפירוש המשניות להר"מ בחולין (י"ד ע"א) שכתב דבשעה שישחוט קצת סימנים קודם שיגמור השחיטה הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול וסוים שם דיש להחמיר שלא לאכול משחיטתו, ולפי"ז הקשה התהל"ד על הר"ן והפמ"ג.

ואחר מחכתה"ר נעלם ממנו ד' הר"ן בחולין י"ד שם שהביא בפירוש שיטת התוס' דאפילו במוזד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשירה שאינו נעשה מומר אלא

י"ל שהסמ"ע סובר כמו הר"ן שבסוף נ"מן ג"כ מיירי שמטרהב לו, וא"כ בודאי אסור שם מפני שמראה בה שהוא אהבו מאד ויחזיר לו טובה בחנם.

ולפמ"ש"כ יש ליישב מה שהקשה הכ"מ על הרמב"ם בה' דעות (פ"ב ה"ו), למה השמיט הרמב"ם הדין של מפני כבודו מותר. ולמש"כ ניתח מאד, שהרי הרמב"ם מביא שם רק הדינים ששייך בהם הטעם של החזקת טובה בחנם ע"ש ותראה, וא"כ על האיסור של החזקת טובה בחנם אינו מועיל שיעשה לו מפני כבודו, רק כשמטעה אותו סתם ואינו מראה לו שהוא אהבו מאד, ודו"ק.

בסתם שהרי הוא עושה כן בשביל כבודו, ומש"ה אסור לומר לו סוך שמן מפך ריקן אם זה אינו בשביל כבודו שהרי הוא מטעה אותו ואם עושה כן בשביל כבודו, אז אה"נ שמוותר כמו שאיתא בגמרא. ויש לי להביא ראיה לזה הסברא מהסמ"ע (שם סק"י) שכתב שאם בפך יש בו שמן, אז מותר לומר לו לסוך אע"פ שידוע שאינו סך, ולכאורה מאי הנפק"מ הרי כאן הוא ג"כ מטעה אותו, אבל לפי מש"כ אתי שפיר, שהרי כל האיסור בשמן הוא מפני שתבירו חושב שהוא מלא ובאמת הוי חסר והוא מטעהו, אבל כאן באמת הוי מלא וא"כ אינו מטעהו, ואע"ג שהסמ"ע כתב שם שתבירו יחזיק לו טובה בחנם,

משחיטתו הראשונה ואילך וסוים שם וכתבתי בחידושי. ובחידושי הר"ן שם חזק בראיות דברי התוס' ח"ל והטעם דשחיטתו הראשונה לא נאסרה שאינו נעשה מומר אלא עד גמר שחיטה לדברי מפ' אור"ב וכו' ויש דוחים דלא דמי שבת לע"א דבשוחט לע"א דאינו עובר אותה אלא בגמר וזכיה הדין הוא ששכשיר שחיטתו הראשונה דנעשה בהכשר אבל שחט בשבת הרי בתחילת שחיטתו חילל שבת דחובל הוא הלכך אפילו בשחיטתו הראשונה הוי מומר, ואין זה כלום אצלי דבשבת נמי לא מחייב עד גמר שחיטה דמקמי הכי הוי מקלקל בחבורה דקיי"ל דפטור, עכ"ל הצריך לענינינו. הרי בפ"י דהר"ן חולק אסברת הפירוש המשניות, דהר"ן ביומא סובר לענין חולה שייב"ס ששוחטין לו ולא נאכילנו נבילה מטעם הנ"ל הולך לשיתו כמ"ש בחי' חולין דבשחיטה לא חייב אלא בגמר שחיטה ולק"מ קרשית התל"ד הנ"ל.

ובאמת הפמ"ג בעצמו בסימן י"א סק"ב הביא דברי התבו"ש בשם הפריה"מ הנ"ל והעיר ע"ז בסברת הר"ן וז"ל, ומ"מ יש לדון ולומר דכל שוחט מקלקל הוא אלא דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שמותר באכילה ע"י שחיטה הוי מתקן א"כ כל כמה דלא גמר השחיטה לאו מחלל הוא עכ"ל. וכ"כ בהפתיחה להל' שבת בד"ה ידוע עיי"ש (וגם זה היה בהעלם עין להתהל"ד).

קיצורו של דבר, דדברי הר"ן והפמ"ג הם בטוב טעם. ועוד אפשר לתרץ קרשית התהל"ד על שיטת הר"ן, והנה בחידושי רע"א ביו"ד סימן ב' סעיף ה' חקר במחלל שבת

באיסור דרבנן אי הוי מדרבנן כמומר לכל התורה כולה ומכרר שם דזה תלוי בפלוגתת הר"ן והפיה"מ הנ"ל דלדעת הר"ן שסובר דבשחט בשבת דאינו נעשה מומר אלא משחיטתו ואילך דבשבת לא מחייב אלא עד גמר שחיטה דמקמי הכי הוי מקלקל בחבורה, והא מ"מ מקלקל הוי איסור דרבנן אע"כ ס"ל להר"ן דמשום איסור דרבנן לא הוי מומר טובא ולדעת הפיה"מ שסובר דהוי מומר בשחיטתו הא' משום דבשוחט בשבת חייב על כל פורתא ופורתא ונעשה מומר קודם גמר השחיטה ולכאורה הא הוי מקלקל אלא ע"כ ס"ל להר"מ דמשום דמקלקל הוי איסור דרבנן ובחילל שבת באיסור דרבנן נעשה מומר לשה"ת כולה. וממילא מיושב בה קושיא הנ"ל דאפילו לדעת התבו"ש שסובר כפיה"מ להר"מ דבשוחט בשבת הוא חייב על כל פורתא ופורתא ומש"כ נעשה מומר בשחיטתו הראשונה זה הוא רק מכאן איסור דרבנן דהא מקלקל בחבורה הוא ואינו אסור אלא מדרבנן וממילא ניתח בזה סברת הר"ן ביומא דמש"ה שוחטין לו ולא נאכילנו נבילה דנבילה עובר על כל כזית והוי "הרבה לאוין" ובשבת ליכא כ"א "לאו א" דאינו עובר באיסור תורה אלא בגמר שחיטה ומקמי הכי הוי רק איסור דמקלקל דהוי דרבנן וסרה בה קרשית התהל"ד הנ"ל ודו"ק.

[הערת המערכת: בס' תהלה לדוד יראה שצ"ק לעצמו לסימן שי"ח ושם מבואר טונותו דאנן קיי"ל כדעת הפוסקים שחולקין על הר"ן וכמ"ש התבו"ש שם ושפיר הקשה אעיקר דברי הר"ן ולא נעלמה מינה כלום וק"ל.]

בענין ג' מפתחות בידו של הקב"ה

מיכאל בערקאוויטש, תלמיד הישיבה

במס' נדה ט"ז ע"ב, דדריש ר' תנינא בר פפא אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו וכו', ובתוד"ה מלאך וז"ל, אבל על הלילה אין שום מלאך ממונה כדאמר בריש תענית (ב' ע"א) ג' מפתחות בידו של הקב"ה של חי', וכו'. ובתוס' הרא"ש תירץ קו' התוס' וז"ל, י"ל להקב"ה נתנו לאשה הריון ואח"כ מתעסק בה המלאך וצ"ב למה לא תי' כתירוץ התוס' ח"פ.

וי"ל בס"ד, דלכאורה רברי התוס' צ"ע, ואח"כ מצאתי שבמי נדה כבר הוקשה כן ח"ל, הנה מה שחלקו בין הריון ללידה לא משמע כן בש"ס דהרי למד זה מרחל שנאמר וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה ותהר ותלד בן, משמע דהפתחה רחם קודם הריון משמע דאף בזה הוי ע"י הקב"ה בעצמו, ע"ש. וא"כ י"ל דמתנת קושיא זו לא תי' כתירוץ התוס' ח"פ.

שער פרפראות לחכמה

הר קשה

בנוב"ק א"ע סי' ס"ב הק' אשי' ר"י בר ברזילי דס"ל דיש קידושין לקטן ע"י אביו מטעם זכיה דאמאי מהני קידושין כו' כיון דנתחייב בשאר כסות ועונה והו"ל חובה ותי' דר"י בר ברזילי לא מיירי אלא במקדש בלא חופה דזכות איכא וחוב ליכא שלא נתחייב בשאר כסות ועונה עד לאחר החופה.

וצ"ע מגמרא קידושין מ"ה הנהו בי תרי זהו קא שתי חמרא תותי ציפי שקל חד מינייהו כסא דחמרא הב ליה לתברני אמר מיקדשא לה ברתך לברי ואמר רבינא שמא נתרצה הבן לא אמרינן וכתב הר"ן חולין ל"ט ע"ב דמשמע הא נתרצה הבן מקודשת מטעם זכיה ולא הוי חוב במה דנתחייב בשאר כסות ועונה ובקרבנותיה כיון שהוא עתידי לישא וכל אדם רוצה בכך אעפ"י שנתחייב בשאר כסות ועונה ובקרבנותיה אין זו חובה ע"ש.

ועיין ר"ן קידושין הנ"ל וכתוס' ר"י הזקן קידושין הנ"ל. ובגמ' כתובות

י"א דניחא להו במאי דעביד אבותון, וכו"ד סימן רס"ח ט"ז.

[מרן הגאון ראש הישיבה שליט"א]

* * *

(א) במס' ב"ב קי"ט ע"ב תני רב"י אפילו קטנה שבהן לא נשאת פתחה מארבעים שנה ע"ש. ובתוד"ה אפילו ח"ל, נראה לרשב"א דסבר לה כמ"ד (שבת צ"ו) צלפחד היינו מקושש ומעשה המקושש היה בתחילת ארבעים מיד אחר מעשה מרגלים דאמר במד' וכו' ולא נשאו עד סוף ארבעים שנה כדמוכח קרא ע"ש. וצ"ע לכאורה חזלא הכעל פלוגתא שם בשבת ס"ל חזיה מויעפילו חזיה שני ריב"ב ע"ש. וא"כ י"ל דדברי רב"י בב"ב קאי גם לריב"ב, לא רק כר"ע דס"ל דמקושש היינו צלפחד, דהא מעפילים הי' תיקף ומיד אחד שליחת המרגלים דהא בשביל זה עלו לא"י, ואדרבה שניהם הם בפרשת שלח — ויעפילו הוא תיקף ומיד אחר שליחת המרגלים — ואלם

מקושש הוא בסוף הפרשה קודם פרשת ציצית, ולאפושי מחלוקת לא מפשינן. ושו"ר בפני שלמה עמ"ס ב"ב על אתר שכבר הרגיש בזה והניח בצ"ע, ומצה לישבה.

(ב) בשו"ת הרשב"א סימן תרי"ד נשאל שם בדין מי שנשבע לעבור על ד"ס וכו' והביא שם השואל דברי הרמב"ם בפ"א מה' שבועות ה"ו שלישית שנשבע לבטל את המצה, כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית וכו', או שיתענה בשבתות וכו' וכן כל כיו"ב — אעפ"י שתענית בשבת מד"ס. וכתב ע"ז הרשב"א דאפ"ל שהרמב"ם סבור שאסור להתענות מדאורייתא ע"ש ראיתו. וצ"ע שהרי הרמב"ם ז"ל ס"ל בפ"ל מהל' שבת שתענית בשבת הוא רק מד"ס ע"ש בה"א וחישב איהו כבוד, ומה"ז חישב איהו עונג וע"ש עד הסוף, א"כ ס"ל שהוא רק מד"ס.

(ג) בשו"ע או"ח סימן רפ"ח סעיף א' אסור להתענות בשבת, ובבא"ה ואיסור תענית בשבת יש דעות בפוסקים אם הוא רק מד"ק מדכתוב וקראת לשבת עונג או הוא מדאורייתא מדכתוב אכלוהו היום וגו'. וצ"ל שא"כ מהקרא דוקראת לשבת עונג לא הוי רק מד"ק, ובמדרש תנחומא ר"פ נח יל"ד על כמה עבירות נשים מתות בשעת לידתן, כש"ר על שלשה וכו', ושלשתן מה"ת כו' הדלקת נרות דכתיב וקראת לשבת עונג זו הדלקת הנר בשבת, א"כ גם מוקראת י"ל שהוא מה"ת, ובפרט שהקישן ח"ז א"כ הדה"נ הוי כמו נדה חלה, וצ"ע. והתירוצים יבואו אי"ה בחוברת הבאה על"ט.

[אדרן אליעזר ליפא הלוי זילבערמאן]

* * *

(א) במסכת ביצה י"א ע"א להודיעך כוח דבי"ה דאפילו דבר שמלאכתו לאיסור נמי שרו, והק' בצ"ח דיש לתמוה דאכתי נפליגי בתרווייהו כי היכי דמקשה בריש מכילתין גבי תרנגולת וביצתה ע"ש מה שתיקף, ועיין תוס' עירובין ע"ב ע"ב ד"ה

כח דהיתרא וז"ל, לא שייך הכא למיפרך ליפלו בתרווייהו כדפריך בריש ביצה דהתם כדי להודיע כוח דב"ה דאוסרין הו"ל לאשמעינן בתרווייהו משום דכח דהיתרא עדיף דב"ש לא חשיבי ליה כ"כ דב"ש במקום ב"ה אינה משנה עכ"ל התוס'. וא"כ הרי הקשו התוס' כקושית הצ"ח ותירצו דהיכי דב"ש לחומרא לא שייך למיפרך ליפלו בתרווייהו, וצ"ע.

(ב) בספר פענח רזא עה"ת (לאחד מגדולי הראשונים) פ' ויחי עה"פ שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם וז"ל, מכרתיה"ם בגימט' ז"ה קר"ח ח"ה שמואל' שמואל יצא משמעון וקרח מלוי עכ"ל, וברזא דמאיר שם (אות מ"ו) כתב דכ"ה במד"ר פ' קרח, והנה שם במדרש איתא דקרח ראה שלשלת יוצא ממנו דהיינו שמואל הנביא וא"כ שמואל ג"כ יצא מלוי, וי"ל מצד אמו היה משמעון וכוונתו מצא כן באיזה מדרש הוא פלא, וצ"ע במקור הדבר.

* * *

(א) בתוס' חולין דף ל"ג ע"א ד"ה אחד עובד כוכבים הקשו לר' מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד, הא איכא אבר מן החי דחיות ועופות המזריין דלישראל שרי ולעובר כוכבים אסור, וכי תימא דלא היישנין כיון דסתם אבר מן החי אסור לישראל א"כ מאי פריך התם בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נ"ט) מגול דפחות דשוה פרוטה וקשה למה הביאו תוס' ראייה מסנהדרין דאמרינן מי איכא מידי וכו' אפילו בציוור זו דכסוגיא הבא יכולין ללמוד זה דאמרינן בשחיטה מי איכא מידי וכו' אע"ג דסתם אבר מן החי אסור לישראל אלא דצריך לומר דכיון בציוור וזו אסור לעכו"ם ולא לישראל אמרינן מי איכא מידי כמו כן באבר מן החי בחיות ועופות טהורין, וצ"ע.

(ב) באו"ח סימן מ"ז במ"ב סעיף א' משמע דפוסק דספק אם בירך ברכת התורה צריך חזור ולברך עיי"ש היטב. וצ"ע

שער שיה סוד

דברי פתיחה — פ' נח תשל"ח לפ"ק

[תועלת הרבים הננו מציגים מהני מילי מעלייתא אשר דרוש דרוש מרן שליט"א לבני ישיבתנו הק' חברי הכולל כדרכו בקודש לדרוש בכל שבוע להזיב לב השומעים ליראת ה' ולתורתו (נעתק מפי השמיעה)]

אלה תולדות נח וגו' תמים היה בדורותיו, פירש"י יש מרבתינו דורשים אותו לשבח כ"ש שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו היה צדיק ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב למום עכ"ל. והנה פלוגתתן צריך ביאור שהרי אמרו ז"ל הוי רן את כל האדם לקף זכות וא"כ כשיש מקום לדרוש לשבח ויש מקום לגנאי למה יש דורשין לגנאי. ומה דמרגלא בפומי דאינשי לתרץ שע"כ לא כתב רש"י יש מרבתינו דורשים לגנאי דדוקא בדורשין

לשבח הזכיר יש מרבתינו אבל הרורשין לגנאי לא עשו כהוגן ואינם מרבתינו וע"כ כתב טתם יש דורשין לגנאי, זה אינו דעי' סנהדרין ק"ח שהוא מחלוקת ר' יוחנן ור"ל ור"י ס"ל בדורותיו ולא בדורות אחרים וקשה כנ"ל איך דרש ר' יוחנן לגנאי במקום שיש לדרוש לשבח כר"ל.

והנראה כזה דהנה האדם נברא לעבוד את בוראו ית"ש בכל כוחותיו ובה הוא אדם השלם, ואם אינו עובד בכל כחו אפילו הוא גדול מכל בני דורו לא מקרי אדם השלם כי חיסר מעבודתו לפי יכלתו,

שבסע"ק כ"ח בניעור כל הלילה פסק דספק ברכות לקולא. ושמעתי סברא מחכם אחד דבניעור כל הלילה אם חייב הוא מדרבנן דמדאורייתא יש לו לסמוך על ברכה של אתמול אלא דקבעו חכמים ברכות כל יום והווי מדרבנן ולכל הדיעות ספק לקולא אבל צ"ע דבסע"ק כ"ב בהפסיק מלמוד ואין דרכו ללמוד ונמלך ללמוד פסק דיש להקל בספק ברכות והכא דהווי שאלה של הפסק מסתברא והוא ספק דאורייתא להני ראשונים דסברי דברכת התורה הוא מדאורייתא וכיון שפסק בסע"ק א' דספק בר"ת לחומרא למה פסק הכא להקל.

[הרב הלל דוד ליטוואק]

***

הערה על שערי הלכות ט' עמוד ל"ה

בקשתית תורת חיים סנהדרין ע"א ע"א דליתי עשה דושרפת וירחה הל"ת

ויש להסביר הענין האם יהיה לפנינו ככר לחם קטנה אבל שלמה ועוד חתימה מלחם גדול אשר החתימה עצמה גדולה פי כמה מהכבר השלמה אפ"ה לא יונח שם שלם על החתימה כיון שבא מלחם גדול והנמשל מובן.

ומספרים שהה"ק בעל הפלאה זצוק"ל כאשר למד ביחד עם אחיו הצדיק הר"ר שמעלקי זצוק"ל מניקלשבורג התנצל לפניו שרוצה ליקח לו כר ולילך לישן כי עיף הוא ואין בו כח להמשיך ללמוד, גער בו הר"ר שמעלקי זצוק"ל ואמר ח"ו, איך תניח לימוד תה"ק ותתגרר בשינה, ובליית ברירה המשיך בעל הפלאה בלימודו. כעבור עוד זמן מה התלונן בעל הפלאה עוד הפעם לאחיו הק' ואמר כבר אין בי שום כח ואני נופל וישן על מקומי, הר"ר שמעלקי השיבו בפנים מסבירות שכב אחי שכב וערכה שנתך, וכן עשה. אחר כן שאל בעל הפלאה את אחיו פשר הדבר למה בפעם ראשונה גער בו בזעם משא"כ פעם שני', והסביר לו הר"ר שמעלקי, כשאמרת שאתה לוקח כר הולך לישן ראיתי שאינך עיף בתכלית העייפות שהרי יש לך כח לילך וליקח כר א"כ מוטב שתנצל כוחך ללימוד תה"ק, אבל כשאמרת שהנך נופל על הארץ מרוב עייפות וראיתי מהו שאין לך כח כלל אז בודאי מותר לך לישן שלא ניתנה תורה למה"ש ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו לבקש מהם יותר מכפי יכלתם, אבל עכ"פ כל מה שבכוחך עשה.

ועיק מסכת ברכות ג' ע"ב בדוד המע"ה ר' זירא אומר עד חצות לילה היה מתנמנם כסוס מכאן ואילך היה מתגבר כארי רב אשי אמר עד חצות לילה היה עוסק בדת מכאן ואילך בשירות ותשכחות, הנה לרב אשי מפורש שלא ישן דהמע"ה כלל כל הלילה, ואפילו לר' זירא דאמר עד חצות היה מתנמנם עיין רש"י שפי' שהיה עוסק בתורה כשהוא מתנמנם, ויש להסביר דבריו עפ"י הגמרא פסחים ק"כ ע"ב ה"ד

מתנמנם וכו' דקרי ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר, א"כ י"ל דעד חצות לא למד בעיון כי היה מתנמנם ולמד שיעוד בקיאות ואחר חצות היה מתגבר כארי ולמד בעיון (עפ"י הגמ' ברכות י"ח והכה את הארי דתנא סיפרא דבי רב ובתוס' שם דמתארי דריש שהוא חמור שבספרים). וכי תקשי לך הרי אמרו (נדרים ט"ו) שבתעה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן לאלתר שהרי א"א בלי שינה, לא קשה מידי דעי' סוכה נ"ג שהק' כן אתא ואמר ר' יהושע בן חנניה כשהייתי שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו ופרכי' איני והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן כו' ומתריך אלא ה"ק לא טעמנו טעם שינה הווי מנמנמי אכתפי דהודי, א"כ הרי מפורש דע"י נמנום אפשר לילך בלי שינה, גם משמע אכתפי דהודי שהיו מתנמנים מעומד וכוה יש לפרש גם בדוד המלך שקראו מתנמנם כסוס דטבע הסוס שאינו שוכב לישן אלא מתנמנם על רגליו וכ"כ היה דהמע"ה עומד ומתנמנם ולומד תורה בכל כחו.

וכן במס' שבת (ל' ע"ב) מצינו בדוד המלך כשאמר לו הקב"ה שימות בשבת כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כולי יומא ולא יכיל ליה מלאך המות דלא פסיק פומי' מגירסא, ומוכרח דגם בלילה לא פסיק פומי' דאל"ה הוה יכיל לי' מה"מ בלילה אלא ע"כ כמו שביארנו דרכו בקודש של דהמע"ה שהיה עוסק בתורה יומם ולילה ולא ראה שינה בעיניו כלל. ולפי דרכנו יתבאר מה שמפרשים עה"פ ואברהם זקן בא בימים שכל ימיו באו עמו בשלימות ולא חיסר מהם כלום בעבודת בוראו ולסאודה צ"ע דהול"ל בא בימים ובלילות לחורות דגם לילותיו השלים כראוי, ולהג"ל ניתא שהרי אברהם זקן ויושב בישיבה ומימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם שלא פסק פומיה מגירסא והיה לומד יומם ולילה ונתקיים אצלו לילה כיום יאיר וזהו בא בימים שלא היה לו אלא ימים כי גם

[מרדכי בערקאוויטש]

מהלילות עשה יום באור תורתו, וכמו שמצינו גם ביעקב אבינו זישכב במקום ההוא פירש"י אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה, והיינו כמו שביארנו אצל דהמע"ה שהיה מתנמנם מעומד ולומר כ"כ גם יעקב לא שכב בלילה אלא היה עומד ועוסק בתורה ומתנמנם מעומד שהרי אמרו ז"ל רפ"ג דמגילה משמת ר"ג ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב אבל קודם לכן לא היו למדין תורה אלא מעומד, ע"כ היה דוד המלך מתנמנם דוקא כסוס מעומד שהרי היה לומד תורה כשמתנמנם ולא למדו אלא מעומד.

וידוע מהרה"ק ר"ר זושא זצוק"ל שהיה מוכיח את עצמו וכך היה אומר, זושא זושא לא יכו אותך על שלא הגעת למדריגת מילך (ר"ל אחיו הקדוש בעל נרעם אלימלך זצוק"ל) כי מילך יש לו נשמה גבוהה מאוד ואין ביכולתך להשיג מדריגתו, אבל זושא זושא יכו אותך על שלא הגעת למדריגת זושא כי זה כבר בכחך, והיינו כמו שביארנו שכל אחד יש לו להשלים עצמו כפי כוחות הנפש שיש בו, ויתכן שיהיה איש עובר את בוראו במדריגה קטנה מאד ואעפ"כ יהיה מושלם יותר מצדיק הרוד שעובד את השי"ת במדריגות גדולות כי האיש פשוט שאין לו כח הנפש אלא לעבוד כקטנות ועושה כל שכחותו או השלים עצמו ולא יתבעו ממנו יותר אבל הצדיק שנתנו לו מן השמים כוחות נפשיים להגיע עד שמי דום אז אפילו הגיע למעלה גבוה מאוד שאין כמוה אבל כיון שלא הגיע לאותו גובה שיש בכוח להגיע אליה לא השלים את עצמו וחסר ממנו השלימות, וזהו שהסברנו בתחילת דברינו החילוק בין גדול לשלם כי יכול להיות גדול מכל בני דורו אבל אינו שלם לפי אפשרות שיש תחת ידו וכן להיפוך.

ובזה נשוב לבאר מחלוקת הש"י וררש"ן, דיש דורשין לשבח כ"ש בדרור צדיקים היה צדיק יותר כי בני דורו

הדרך לסיום משניות

ממרו הגאון כש"ת ר' מנשה קליין שליט"א
ראש הישיבה

לז"נ הקדושה שמסרה נפשה עקדה"ש מ' פיגא רחל ברעכער (קליין) הי"ד

אלא השלום שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. ובה נשלמה מסכת עוקצים הדרן עלך שיתא סדי משנת. ויש לדקדק איך הסמיכה נמשכת באלו הג' מאמרים שסיים בהם התנא, גם מה שייכות יש לדברי ריב"ז ור"ש בן חלפתא לסיום מסכת עוקצים דמירי בעניני טומאה וטהרה. הגם שי"א דרברי ריב"ל

שניתן לו בטבעו זכמו שמצינו בשלמה המע"ה שנעשה חכם מכל האדם ע"י שביקש מהשי"ת משמע דע"י תפילה וסייעתא דשמיא יתעלה יותר מכפי מה שנגזר לו מטבעו.

ובגמרא ב"ב י"ב אמר רב אבדימי דמן חיפה מיום שזרע ביהמ"ק ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לחכמים ופריך אטו חכם לאו נביא הוא ומשני ה"ק אע"פ שניטלה מן הנביאים מן החכמים לא ניטלה ופירש"י מן חכמים לא ניטלה ואמר אמימר חכם עדיף מנביא שנאמר ונביא לבב חכמה (תהלים צ') מי נתלה במי הוא אומר קטן נתלה בגדול אמר אביי תדע וכו' דאמר גברא רבא מילתא ומתאמרא הלכה למשה מסיני כותיה ודלמא כסומא בארובה ולא טעמא יהיב ופירש"י וכיון דטעמא קאמר וכו' אין זה במקרה אלא סכרת הלב היא הבאה לו בנבואה וזכה להסכים להלכה למשה מסיני. ומבואר דת"ח הלומד תורה לשמה יזכה לנבואה שהוא מעלה יותר מכוחותיו הטבעיים, ח"פ.

העיקר בזה לקיים מצוה ודברת כם ולא דבררים בטלים כי זה אינו בכלל דיבוק חברים שהשח שיחת חולין עובר בעשה, אבל העוסק בתורה מתוך יגיעה ככל כוחו וזכה לכל טוב וכמשו"ל אשריך וטוב לך אשריך בעוה"ו וטוב לך לעוה"ב.

במס' עוקצים פ"ג מ"א חלות רבש מאימתי מיטמאות משום משקה בש"א משיחרר (פי' הרע"ב לשון לחרר ריב עיי"ש) ב"ה אומרים משירסק. אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות שנאמר להנחיל אהבי י"ש ואוצרותיהם אמלא, אר"ש בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל

והיינו שישחוב כוחות נפשו כמה הם ולא שישחוב כי הוא יוצא ידי חובתו במה שלמד שיעורי הישיבה, כי שיעורי הישיבה הם כטיפה מן הים נגד החיוב במצוות ת"ת לכל אחד כפי כוחו, ועיקר התועלת של שיעורי הישיבה היא שילמדו כולם בענין אחד ויתקיים בזה דיבוק חברים ופולקו התלמידים שהם ממ"ח דברים שנתורה נקנית בהם, אבל העיקר להתמיד וללמוד עד מקום שידו מגעת ושלא לבטל הזמן להבל ולדיק וישאר בעירום ובחוסר כל, ומסופר שהגאון בעל ישרש יעקב עשה חיבורו על מס' יבמות כשהיה בן י"ח שנה ואמר עליו שלא היו קושיות תוס' בכל המסכתא שלא ידע לתוצא, ובעוה"ד בדרונה תורה מונחת בקרן זוית ואין איש שם על לב להתחזק כגבורה ולהיות עמל בתורה כימי קדם, ולא עוד אלא שנמצא בעוה"ד מיושבי ביהמ"ד שהם באמת יושבי קרנות ויושבי חושך בביטול תורה ע"י דברים בטלים שהוא בזיון התורה ובזיון ביהמ"ד וגם חוטא ומחטיא את הרבים שמבטל אחרים מלימודם הוא מדברים המעכבים את התשובה, הרי אפילו יושב בינו לבין עצמו ובטל מד"ת סופו יורש גיהנם כשאינו עושה כפי כוח נפשו כל אחד לפום דרגא דיליה, ויש להוסיף דבחכמת התורה שייך להתעלות יותר ממה

וד"ש בן חלפתא אינם מנוסח המשנה אבל קבלה בידינו לקיים הגירסא כפי שהיא לפנינו.

הנראה בזה דעיין תוי"ט שדקדק בהא דקאמר להנחיל לכל צדיק וצדיק ותרתו ל"ל ופי' הנ"ל דר"ל בין האוסר ובין המתיר. נראה ביאור כוננו דמייירי בדבר אחר שנחלקו בו זה אוסר וזה מתיר וממ"נ אין הלכה כשניהם דאו שהוא מותר או שהוא אסור ונמצא אחד מהם היא טעה ואינו אמת וא"כ תורתו אינה תורה והיה סברא שלא יקבל שכר אלא זה שכיון אל האמת אמנם כבר כתבתי דד' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש יה"ר מלפניך ד' אל' שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי שלא אומר על טמא טהור ולא על טהור טמא ולא על מותר אסור ילא על אסור מותר וכיצאיתו מה הוא אומר מודה אני לפניך ה' אל' ששמת חלקי מיושבי ביהמ"ד ולא שמת חלקי מיושבי קרנות וכו' אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר וכו'.

וביאור המאמר לפענ"ד דרב"ה בכניסתו לביהמ"ד התפלל לה' שיוכה לכוון להלכה ולאמיתתה של תורה שיאמר על טהור טהור ועל מותר מותר ולא יכשל ח"ו אבל ביציאתו מביהמ"ד שלפעמים לא זכה לכוון לאמיתתה של תורה ורבו עליו חבריו ונמצא שאמר על אסור מותר ועל מותר אסור ועל טמא טהור ועל טהור טמא וא"כ ח"ו על שוא עמל יום זה ואדבריה נכשל בדבר הלכה ח"ו וע"ו אמר ביציאתו מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש וכו' שאני עמל הם עמלים אני עמל ומקבל שכר כלומר על העמל לבד ג"כ אני מקבל שכר הגם שלא עלתה לי אליאם דהלכתא אבל כיון שעמלתי בתורה אני מקבל שכר על העמל ואפילו לא כיונתי להלכתא ואתי שפיר דברי התוי"ט לכל צדיק וצדיק בין האוסר ובין המתיר כיון דשניהם לשם שמים נתכוונו.

או יאמר כמנות התוי"ט דיש צדיק שבטבע הוא מן המחמירין בכל דבר ויש צדיק שבטבע הוא מן המקילין כדמצינו בשמאי והלל וידוע מש"כ השלה"ק וכן נראה מדברי מהרש"א עה"פ יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב וכתבו ז"ל דמטבע המחמיר כשמביאין לו שאלה מטרף ואינו אוכל שהרי מחמיר הוא ההנה לעתיד לבא כשדנין את האדם לומדין אותו כל התורה כולה ושואלין אותו על ההלכות לפסוק וכיון שמטבעו להחמיר גם שם הוא מחמיר ולאחר שפסק מה שישאלהו מביאין לו מעשיו שעשה בעולם הזה ומה שפסק לעצמו בעוה"ב ונמצא דע"י שהיה מן המחמירין החמיר לעצמו וא"כ לא היה לו בעוה"ז לאכול שהחמיר וגם לעוה"ב אבל צדיק שבטבעו להתיגע ולחפש עד שימצא היתר עפ"י התורה ומכשיר המאכל ואכלו ולעולם הבא כשילמוד כל התורה ויבקשהו לפסוק ג"כ יהיה מן המקילין שכך דרכו ויהיה מעשיו מרוצין להקב"ה וילך לג"ע ח"ש יגיע כפיך כי תאכל שתיגע ותאכל אשריך בעוה"ז וטוב לך לעוה"ב והדברים ידועים אבל כי כן צדיק האוסר והמחמיר ח"ו יסבול מזה לעוה"ב ולה אמר שאם כונתו לשם שמים לא יזיק לו אלא עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק י"ש עולמות כיון דכוונתו לש"ש האוסר והמתיר וק"ל.

וכל זה במחלוקת לשם שמים אבל כשה אוסר וזה מתיר במחלוקת שאינה לשם שמים רק ע"מ לקנטר ח"ו הרי אמרו עליו (ברכות י"ז ע"א) נוח לו שלא נברא ועי"ש בתורה"ה שלא לשמה וכירושלמי אמרו נוח לו שנתהפכה שליתו על פניו ח"ו ולא בא לעולם כלל.

וי"ל דהה"ה מה שרמז לנו התנא באמרו דבש (תורה נמשלה לדבש דכתיב דבש וחלב תחת לשונך) מאימתי מיטמאות משיחרחר או משינסק פי' משיחרחר ריב כמו שפירש הרע"ב והיינו שילמוד ע"מ לקנטר חבירו ולקפחו היינו נמי משינסק אין זה דרך התורה וטמא טמא יקרא, וע"ז קאי ריב"ל וקאמר עתיד הקב"ה להנחיל

אחד ש"י עולמות וממילא בין שניהם יעלה למנין כח"ד.

השתא דאתינן להבא הדרן עלך שיחא סדרי משנה לבעוץ סופו בתחילתו דתנן התם מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן וכו', ועיין מהרש"א שם ע"ב בתורה"ה משעה שהעני שהק' על מה רתמיה להו להתוספות שם עני גופיה מתי יתפלל ולמה לא הקשו כן אמתני' כהנים גופיהו אך יאכלו בתרומתן בשעת ק"ש עי"ש מה שתי'. ובצל"ח כתב דלא קשה מידי דדוקא בעני שייך להקשות מתי יתפלל הרי אסור לאכול קודם שיתפלל אבל כהנים שאוכלין בתרומתן הרי עוסקים במצוה ופטורים מן המצוה ע"כ מותרים לאכול בזמן ק"ש, א"כ מצינו בכאן מצות אכילת תרומה מתקיימת ע"י הכהן ומצות ק"ש ע"י ישראל וע"י ערבות יש לשניהם חלק כחלק בשתי המצוות, ההנה ענין ערבות שייך ע"י אהבה שיש ביניהם כי ע"י אהבה נכרתה ברית בין ישראל להיות ערבים זל"ו, וממילא נעוץ שפיר סופו בתחילתו שסיים התנא במעלת השלום שלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כי ע"י אהבה ושלום נעשו ישראל ערבים זל"ו אשר משו"ה תנן לעיל מיניה לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות והיינו ע"י ערבות שביניהם וכו"ל, ואח"כ חזר וזלילה ומתני לן שהכהנים ארכלים בתרומתן בשעה ששאר בני ישראל קורין את שמע ולא תקשי לך וכי יחסר להכהנים מצות ק"ש של ערבית וכן איפכא שיחסר לישראלים מצות אכילת תרומה דלפי המבואר סוף עוקצים א"ש דכל ישראל ערבים זל"ו וחלק כחלק יאכלו ולכל צדיק וצדיק ש"י עולמות.

ומה שנוגע לעניינינו בסיום המשניות לנשמת הקדושה פייגא רחל הי"ד שמסרה נפשה על קדושת השם ועל סדרת ישראל, ההנה יש לדקדק בהא דתנן לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות משמע שכולן

לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות היינו כשמחלוקתן לשם שמים או האוסר והמתיר שניהם צדיקים כי אלו ואלו דברי אלקים חיים ואבה וריעות ביניהם כמו שאמרו במחלוקת ב"ש וכו"ה (ביבמות י"ד ע"ב) לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו, וממילא מוכן שפיר מה שסיים אח"כ ר"ש בן חלפתא במעלת השלום דדוקא כשיש שלום בין האוסר והמתיר היינו ככוונתן לש"ש ולא לקנטר ולחרחר ריב או עתיד הקב"ה להנחיל ש"י עולמות לכל צדיק וצדיק בין האוסר ובין המתיר.

ומעתה נראה לבאר נעוץ סוף המשניות לתחילתן, ועיין בסמיכת חכמים שהק' למה לא נגמרה הששה סדרי משנה ככי טוב אלא בחרחר ריב וריסוק ובכלל למה נגמרה במס' עוקצים הרי משל אומרים לצירעה לא מדובשך ולא מעוקצך, תירץ דאדרבה כיון דנעוץ סופו לתחילתו לא שייך סיום בדבר טוב דאין כאן סיום אלא חזר חלילה וא"כ עלינו להבין שייכות של תחילת הש"ס בברכות למה שסיימנו כאן.

והנה הבאנו לעיל דקרוק המפרשים בכפל לשון צדיק וצדיק, וי"ל דגם צ"ע במנין ש"י עולמות לא פחות ולא יותר. והנראה דתרי"ג מצוות המפורשות בתורה זו מצות שתקנו חכמים עולים ביחד למנין כת"ר ומחציתה ש"י, ולכאורה הול"ל שיתן הקב"ה תר"כ עולמות לכל צדיק כמנין ס"ה של כל המצוות כנ"ל, אלא דלא יתכן קיום כל המצוות כולן ע"י איש אחד לבדו שהרי יש מצוות התלויות בכהנים לבד או בלויים וכדומה ורק ע"י שליחות או מדין כל ישראל ערבים זה לזה יתקיים כל המצות ע"י כל איש מישראל, יא"כ הרי קרשיא חדא מתודצת בחברתה דמשויה קאמר התנא צדיק וצדיק ליתן טעם בה למה מגיע לכל אחד רק ש"י עולמות דהיינו כמספר חצי המצוות התי' הוא משום דהרי א"א לקיים כל המצוות אלא בצירוף חבירו ע"י ערבות וזהו לכל צדיק וצדיק אשר ביחד נתקיים ביניהם כל המצוות ע"כ יתן לכל

יקבלו שכר בשוה והא אמרינן (ב"ב ע"ה). עתיד הקב"ה לעשות ז' חופות לכל צדיק וצדיק כו' ואש בחופה למה אמר ר' חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכזה מחופתו של חברו אוי לה לאותה בושח אוי לה כלימה, ופירש"י בד"ה נכזה חופתו של קטן מחופתו של חברו הגדול ממנו, וכן פי' במהרש"א שם בתא"ג שיש לכל צדיק מעלות ומדרגות שאין בחבירו, וא"כ משמע שכל צדיק וצדיק יקבל שכרו לפי מדרגתו ולמה עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, וביותר יש לתמוה לפי מה שהביא תו"ט שם בשם בנו בכפל לשון צדיק וצדיק ר"ל צדיק גמור וצדיק שאינו גמור ולמה ינחלו שניהם בשוה.

הביאור בזה נראה בשנקדים לדקדק בלשון התנא עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק כו' וכבר עמדו בזה המפרשים מה ענין נחלה לכאן הא בשכר קמידי ויה אינו נחלה הנופל לו לאדם ממקום אחר, ע"כ נראה דהנה תכלית כל האדם הוא לחזור למקור מחצבתו מתחת כסא כבודו ית' ולהתדבק באין סוף ב"ה והוה מה שאמרו ז"ל (ברכות י"ז) צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, וכל העבודה בעוה"ז הוא כמ"ש חז"ל בפרקי אבות (פ"ד מכ"א) העוה"ז דומה כפרודור בפני העוה"ב התקן עצמך בפרודור כדי שתכנס לטרקליו, ואפילו כשיוצא הצדיק מעוה"ז השפל הגשמי א"א לו להתדבק בזיו השכינה מיד אלא צריך שילך מדרגא לדרגא לעילא ועילא וכדאיתא בברכות ס"ד ע"א ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון והיינו כדי לזכות לקבל פני השכינה כדאיתא שם לעיל מיני' עיי"ש.

והו ענין ש"י עולמות שאינם שכר אלא הנחיל הקב"ה לכולם בשוה ש"י עולמות ואלו העולמות הם כלים להשתמש בהם לעלות על ידם מדרגא לדרגא כי כל צדיק וצדיק כפי מעשיו ועבודתו בזה מתקן

כל הגדול מתבירו וכו' אבל בחסידים שמתחסדים עם קונם ויצרם מסור בידם אדרבה יצרם נמי מסייעם וכמ"ש בשני יצרך ודוד המלך הורגו ואבררם אבינו השלים אתו א"כ בחסידים ואנשי מעשה השכר מגיע להם בשלמות שהרי התם אין הקב"ה עוזרם אלא בדין הוא שיקחו שכרם. ולדין יש לומר אריב"ל עתיד הקב"ה הנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות ולהנחיל מלשון נחלה ומתנה דבאמת אינו מגיע לו שהרי אלמלא הקב"ה עתרו לא היה יכול אלא הקב"ה ברוב טוב מנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות אפי"ה אבל לחסיד וקדוש אין צריך ליתן לו בתור נחלה ולמלא אוצרותיהם אלא בדין הוא שיטלו שכרן וכ"ש המקדש עצמו לש"ש דמעצמו מתפלל על זה וברצונו הטוב מוסר נשמתו ונפשו למען קדה"ש ית"ש ומתדבק באור העליון אין סוף ב"ה ובהו אינו צריך לש"י עולמות אלא נותנין לו נחלה בלי מצרים שהרי הוא דבוק באין סוף שהוא בלתי מוגבל והתענג על ה'.

והנה בנידון דידן אין שום ספק שהנפטר ע"ה וזתה להתדבק במקור הקדושה ואין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתה, וגודל מעלתה אין להעריך ובפרט שמסרה נפשה על טהרת בת ישראל כפי שנתברר לנו שלחמה נגד הרוצח הערל והטמא שלא לטמאה ולכן הרבה ולא עוד אלא שאח"כ עוד העלתה על מוקד האש להיותה עולה תמימה ומלאך ה' עומד ומעלה נשמתה על כנפי השכינה להסתירה בצרור החיים וקיימים לעולם. ועיין בתובות ג' ע"ב צנועות דמסרן נפשיהו לקלא פ"י דלאו כל אשה זוסה למדריגה כו' להיות מוכנה למסור נפשה על קידוש ה' כדי לשמור על טהרת ישראל רק הצנועות, ואם כן בודאי שכרה כפול ומכופל וגם בחייה מסרה נפשה ועבודה כל ימיה להביא טרף לביתה כדי שיוכל בעלה לישב על התורה ועל העבודה בלי מפריע, ואפילו בימי עיבורה בחדשים האחרונים לא רצתה להפסיק מעבודתה ולקבל מאחרים למונות

ע"ה פ' היה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וכו' מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין עיי"ש דהנה הקב"ה מקור הקדושה הע"י קידוש ה' זוכיין להתדבק למקור הקדושה אשר אין למעלה הימנו.

ובזה יתישב לנו דברי ר"ע כשמסר נפשו עקדה"ש שאמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו הוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, וצ"ע ההול"ל כל ימי הייתי מוכן וכו' ולמה היה מצטער ע"ז, ולפי הנ"ל א"ש דאם לא ימות על קידוש ה' יצטרך לעלות דרך ש"י עולמות שלו מדרגא לדרגא עד שיודרך כל כך לאור באור החיים אור א"ס ב"ה וזהו צער גדול להנשמה שרצונה לשוב אל מקור מחצבתה בקדושה ובטהרה וכל המסכים המכבידים הם צער גדול, וכמ"ש ז"ל שלחי ברכות צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל ועיין רש"י שם הבה אמר אין להם מנוחה, וזה היה צערן של ר"ע אשר ע"כ רצה למות במסירת נפשו עקדה"ש עיי"ו יתקדש בקדושה של מעלה להתדבק למקור הקדושה בתענוג עליון.

וכבר ידקדקי עוד במה שאמר התנא להנחיל לכל צדיק וצדיק ולא אמר לחסיד מה ינחילנו ההול"ל לכל צדיק וחסיד, ופעם פירשתי לפימ"ש ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו והקשו המפרשים עם כמעשהו מגיע לו שכר ולמה זה חסד שמשלם לאיש כמעשהו ופירשתי לפימ"ש יצרו של אדם מתגבר עליו כל היום ואלמלא עתרו לא היה יכול לו וא"כ כשארם עושה מצוה אין מגיע לו אלא מהצה שכר שהרי הקב"ה עוזרו ואדרבה אלמלא הקב"ה לא הי' יכל א"כ הו"ל זה אינו יכול זה יכול הקב"ה מ"מ הקב"ה עושה עמו חסד ימשלם לו כל שכרו כפי מעשהו והו חסד עליו ולכן אמר ולך ה' החסד כי אתה תשלם איש כמעשהו כלומר כאילו הוא עשהו. והנה כל זה בסתם בני"א ואפילו צדיקים אשר יצרם מתגבר עליהם וכמ"ש

ביתה באמרה איני רוצה להפסיד חלקי בתורתו של בעלי, ובחזאי זכתה לעלות מעלה מעלה עד אין סוף יאל תבכו למת, אבל אותנו עזבה לאנחות שבורים ירצוצים וכל מי שעיניו בראשו ומוחו בקדקדו יראה ויבין כי מאת ה' היתה זאת לעורר אותנו כולנו יחד, כי אין זה אבל יחיד לבני משפחתה, כי ראה ראינו איך שנודעו כל העולם כולו וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'.

דרכינו ונתקורה כי אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע!

והכרון נשמתה הטהורה של פייגא רחל הי"ד בת צבי נ"י לא תמוש ממנו, ויה"ר שלא נמוש מזכרונה אפילו בגבי מרומים שזכתה להתענג בתענוגים לא תשכח ענייניו ולחצינו ותהיה מליצה ישרה לפני מי שאמר לעולמו די שיאמר לצרותיו די, ונזכה לשנה הבאה בירושלים עם ביאת גואל צדק במרה בימינו, אמן.

על כן עורר ישנים משינתכם, נחפשה

***

האנב אודיע בשער בת רבים, ולבני תורה בפרט, כי בקרוב אי"ה יצא לאור על ידי הגדה של פטח בשם ברית משה שנדפס רק פעם אחת בזיי המחבר ז"ל, בשנת תס"א לפ"ק, עם הסכמת בעל הסמיכת חכמים זי"ע ועוד גאוני ארץ זי"ע, הוא מיוסד לקשר נימא בנימא בחריפות ובקיאות רב ועמקות כלולה מכל סוגיות הש"ס ומדרשים וגם קדושת המדות ומוסר כלולה בו. היות שהספר ישן נשן ובהכרח הוכרחתי

להדפיסו שנית מחדש בהוצאות גדולות, ולכן כל מי שרוצה להשתתף בה ולסייע לדבר מצוה חשובה כזו, שהוא בכלל מצות כתיבת ס"ת, כדי להגדיל תורה ולהאדירה, יפנה אלי. וכן כל מי שרוצה לעשות זכר לע"נ קרוביהם וידידיהם וכדו', נא להתקשר עמי במקום האפשרי ויפורסם שמו הטוב בהספר, וכל הקודם זכה. ויכולים ג"כ להתקשר עמי ע"י הכתובת:

אחרן אליעזר ליסא זילבערמאן, 71 פּען סטריט, ברוקלין ניו יארק 11211.

***

לרגלי סיבות טכניות נמנע מאתנו להדפיס ברכות "מזל-טוב" בחוברת זו, אי"ה בחוברות הבאים נתקן את הדבר. המערכת

נייעם פון אונגווארער ישיבה

5306-16th Avenue, Brooklyn N. Y. 11204

אונזער ת"ת האט ב"ה מצליח געווען מיט איר אייגענארטיגקייט פון וועלכע אללע עלטערן זענען אויסנאם צופרידען.

אזוי וויד מיר האלטען ביי עפענען נייע קלאסען אי"ה, האבן מיר יעצט א מעגליכקייט אויפצונעמען עפליכע קינדער אין קינדערגארטען און אויך אין PRE 1 A (אל"ף בי"ת קלאס).

די ישיבה צייכענט זיך אויס מיט —
 בעסטע קוואליפיצירטע טיטשערס,
 איבערגעגעבנע סטעף,
 שיינע, גרויסע, ליכטיגע רוים,
 פרישע נארהאפטטיגע לאנטשעס,
 טיר צו טיר טראנספארטציא.

פאראינטערעסירטע קענען רופען, פון 9 ביז 5
 851-0806

אדער אריין קומען צו אונזער אפנים